

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Haridusinnovatsiooni õppekava

Katariina Roosma

RAHUPESA LASTEAIAS: OSALUS-TEGEVUSUURING KOOS 3–5AASTASTE
LASTEGA
Magistritöö

Juhendaja: sotsiaalpoliitika kaasprofessor Dagmar Kutsar

Kaasjuhendaja: rahupesa koolitaja Liis-Marii Võik

Tartu 2026

Kokkuvõte

Rahupesa lasteaias: osalus-tegevusuuring koos 3-5aastaste lastega

Rahupesa on spetsiaalselt sisustatud koht lasteaiarühmas, mille eesmärk on laste sotsiaal-emotsionaalsete oskuste toetamine. Kuidas aga rahupesa lastele endile sobib ning mis võiks olla teisiti? Magistritöö eesmärk on osalus-tegevusuuringu käigus koos 3–5aastaste kaasuuriatega arendada nende rühma rahupesa laste vajadusi arvestavaks. Uurimuses osales 18 last ühest lasteaiarühmast. Laste osalemine kaasuuriatena rahupesa arendamisel lähtub põhimõttest, et lapsed on aktiivsed sotsiaalsed tegutsejad, kellel on võimekus panustada ühiselt täiskasvanuga teadmuse koosloomesse. Uurimuse empiiriline materjal põhineb struktureerimata intervjuudel ning loovmeetoditel. Andmeid analüüsiti kvalitatiivse induktiivse sisuanalüüsi meetodil. Uue teadmusena selgusid mitmed võimalused rahupesa arendustöökis nii selle asukoha, tegevuste, sisustuse kui ka sõlmitavate kokkulepete osas. Rühmas on alustatud uurimusest tulenevate ettepanekute elluviimisega.

Võtmesõnad: rahupesa, lasteaed, laps-kaasuuriija, osalus-tegevusuuring

Abstract

The "Peace Corner" in Preschool: Participatory Action Research with 3- to 5-Year-Old

The 'Peace Corner' is a specially designed area in a preschool classroom intended to support children's social and emotional development. How well does the Peace Corner suit the children themselves, and what could be done differently? This Master's thesis employed participatory action research with eighteen three- to five-year-old co-researchers to develop their classroom's Peace Corner to meet the children's needs. The children's participation in this process is based on the principle that they are active social agents capable of contributing to a knowledge-creation process alongside adults. The study employed unstructured interviews and creative methods, analysed using qualitative inductive content analysis. The study revealed several new opportunities for developing the Peace Corner, e.g. its location, activities, interior design, and existing agreements, some of which are currently being implemented.

Keywords: Peace Corner, kindergarten, child as a co-researcher, participatory action research

Sisukord

Sissejuhatus	4
Teoreetiline ülevaade	5
Rahupesa	5
Sotsiaal-emotsionaalsed oskused ja nende arendamine lasteaias	5
Rahupesa sotsiaal-emotsionaalse arengu toetajana	6
Uurimuse taust: rahupesa meetodi rakendamine ühes Eesti lasteaias	8
Probleemipüstitus	9
Metoodika.....	10
Uuringus osalejad lapsed-kaasuurijad	12
Osalus-tegevusuuringu käik	12
Uurimuse I etapp: sissejuhatav arutelu ja ettevalmistus kaasuurija rolliks	12
Uurimuse II etapp: andmekogumine	13
Uurimuse III etapp: andmeanalüüs	15
Uurimuse IV etapp: järeltunde tegemine ja muutuste planeerimine ning elluviimine	16
Uuriija refleksioon.....	17
Tulemused: teadmuse koosloome	18
Lapsed-kaasuurijad räägivad oma rühma rahupesast.....	18
Lapsed-kaasuurijad jagavad ideid rahupesa arenduseks	21
Arutelu.....	26
Tänu sõnad	30
Autorsuse kinnitus.....	30
Kasutatud kirjandus.....	31
Lisad	
Lisa 1. Pildid rahupesadest	
Lisa 2. Spetsialistide intervjuu kava	
Lisa 3. Nõusolekuleht lapsevanemale	
Lisa 4. Nõusolekuleht lastele	
Lisa 5. Lastega toimunud struktureerimata intervjuu põhipunktid	
Lisa 6. Näide koodipuust	
Lisa 7. Laste joonistused unistuste rahupesast koos laste kirjeldustega	

Sissejuhatus

Rahupesa (ingl *peace corner*) on ettevalmistatud koht klassis, rühmaruumis või kodus, kus laps saab taastada oma kaotsiläinud emotsionaalse tasakaalu (Lantieri, 2008). Rahupesa kasutamise tõhusust lasteaias ja koolis on tõendanud mitmed välismaised uuringud (Brasfield *et al.*, 2024; Ewert, 2023). Eestis loodi esimesed rahupesad 2019. aastal Ilmatsalu Lasteaeda Lepatriinu, hiljem on need levinud ka teistesse haridusasutustesse (Ilmatsalu Lasteaed Lepatriinu, 2020). Mulle teadaolevalt ei ole rahupesa meetodi sobivust Eesti lasteaedades uuritud, puuduvad ka laste endi käsitused rahupesa toimimisest ja lastest-kaasuuriatega ühiselt välja töötatud võimalikest arendustest.

Laste kaasamist neid puudutavatesse protsessidesse ning nende arvamusega arvestamist lapsi mõjutavate otsuste tegemisel rõhutab ÜRO lapse õiguste konventsioon (1991). Samuti on see kooskõlas tänapäevase käsitlusega lapsepõlvest, kus nähakse last oma vanusele vastava sotsiaalse kompetentsusega isikuna, kes on suuteline enda jaoks olulistes valdkondades kaasa rääkima ja kelle arvamust selles osas tuleb kuulata, püüda mõista ja võimalusel arvestada (Kutsar, 2024). Eelnevaga on kooskõlas laps-kaasuuriija (ingl *child as co-researcher*) lähenemine, mille kohaselt laps on uurimisprotsessis aktiivne osaleja ja partner kogu uuringu jooksul (Bakhtiar, 2023; Lundy *et al.*, 2011). Lapsed-kaasuurijad on lapsepõlveuuringutes uudne teadmuse koosloome (ingl *co-constructing knowledge*) meetod (Coyne & Carter, 2024), mida mulle teadaolevalt ei ole Eestis seni selliselt kasutatud. Teadmuse koosloome tähendab, selles kontekstis, et lapsed ja täiskasvanud panustavad mõlemad uurimisse oma kogemuste ja teadmiste pinnalt ja selle tulemusel sünnib uus teadmine, millele tuginedes tehakse muutusi (Coyne & Carter, 2024). Schweigeri (2024) hinnangul aitab laste osalemine kaasuuriijatena parandada lapsepõlve käsitlevate uuringute kvaliteeti ja autentsust, seejuures on oluline suhtuda austusega laste ainulaadsetesse, täiskasvanule ootamatutesse vaatenurkadesse.

Magistritöö kontekstis on väärtuslik laste panus kaasuuriijatena rahupesa kui seni suhteliselt uue meetodi arendamisse nende lasteaias. Selles uurimuses saavad kokku ühelt poolt teoreetiline ülevaade rahupesa meetodist ja spetsialistide kirjeldused meetodi rakendamisest ning teiselt poolt laste-kaasuurijatega toimunud teadmuse koosloome protsess rahupesa arendamisvõimaluste kohta ühes Eesti lasteaias. Spyrou (2018, viidanud Thomas, 2021 j) sõnul võimaldab uurimuslik koostöö lastega luua ühiselt teadmist, mis aitab kaasa sellele, et täiskasvanutel tekivad uued vaatepunktid ümbritseva suhtes.

Teoreetiline ülevaade

Rahupesa

Rahupesa meetodi algatajaks on sotsiaal-emotsionaalse õppimise edendaja Linda Lantieri (Murphy, 2019), kelle sõnul on rahupesa spetsiaalne koht klassis, rühmaruumis või kodus, kuhu laps saab minna, et emotsionaalses olukorras taastada oma sisemine tasakaal (Lantieri, 2008). Seega võib rahupesa käsitleda kui üht võimalust sotsiaal-emotsionaalse arengu ja -õppimise toetamiseks lastekollektiivis.

Sotsiaal-emotsionaalsed oskused ja nende arendamine lasteaias

Sotsiaal-emotsionaalseid oskuseid mõistetakse kui võimekust reguleerida oma mõtteid, emotsioone ja käitumist sotsiaalses kontekstis (CASEL, 2025). Need loovad aluse eesmärkide saavutamiseks, stressiga toimetulekuks, koostööks ja hoolivate suhete loomiseks, mis on olulised nii inimese isikliku edu kui ka sotsiaalse toimetuleku seisukohalt (CASEL, 2025; OECD, 2021). Seejuures on eesmärk omandada teadmisi, oskusi ja hoiakuid oma emotsioonide juhtimiseks ja tervikliku enesetaju kujundamiseks. Nende oskuste arendamine on inimarengu ja hariduse lahutamatu osa (CASEL, 2025).

Haridussüsteemi esimene aste on alusharidus. Koolieelne iga on kiirete arengute aeg, mis puudutab erinevaid omavahel seotud valdkondi (Denham, 1986; Gleitman *et al.*, 2014; Meesak *et al.*, 2025; Tammemäe *et al.*, 2020). Näiteks sotsiaal-emotsionaalsete oskuste arendamine mängib olulist rolli juba varases lapsepõlves, sest on seotud intellektuaalse arengu ja akadeemilise võimekusega tulevikus (Denham, 1986; Tammemäe *et al.*, 2020). Eestis väljatöötatud viieaastaste laste arengu hindamise testi tulemused on näidanud, et sotsiaalsed pädevused on seotud kõigi teiste valdkondadega, mida testi käigus hinnati (Meesak *et al.*, 2025). Seetõttu on oluline pöörata lasteaias muuhulgas tähelepanu laste oskusele oma emotsioonidega toime tulla. See oskus hakkab arenema juba sündides (Thompson, 2011) ja on muuhulgas mõjutatud ümbritsevatest suhetest ning nende oskuste eesmärgipärasest õpetamisest täiskasvanute poolt (Thümmmler *et al.*, 2022). Sotsiaal-emotsionaalsete oskustega seotud eeldatavad tulemused on välja toodud ka alushariduse riiklikus õppekavas sotsiaalsete oskuste ja eneseregulatsiooni oskuste all (Alushariduse riiklik õppekava, 2025), mis näitab, et nende oskuste arendamine on Eesti alushariduses olulisel kohal. Näiteks kuue- kuni seitsmeaastane laps peaks oskama oma emotsioone kirjeldada ning neid enda ja teistega

arvestades väljendada, samuti peaks ta vajaduse korral suutma täiskasvanu toel kasutada rahunemisevõtteid (Alushariduse riiklik õppekava, 2025). Sotsiaal-emotsionaalsete oskuste arendamiseks lasteaias on erinevaid võimalusi. Oluline roll on õpetajatel, kes saavad näiteks laste emotsioonide peegeldamise ja neist rääkimise abil toetada emotsioonide reguleerimisoskuse arengut (Silkenbeumer *et al.*, 2024; Thümmeler *et al.*, 2022).

Lisaks tavapärasele emotsioonidest rääkimisele ja nende teemade igapäevatoösse põimimisele on lasteaiadades kasutusel erinevad sotsiaal-emotsionaalset arengut toetavad ning vastavaid oskusi õpetavad spetsiaalsed programmid (Sotsiaal-emotsionaalse pädevus..., *s.a.*), mis tõestab veelkord teema olulisust ning annab võimaluse järeldada, et ka rahupesal kui ühel laste sotsiaal-emotsionaalset arengut toetaval meetodil võiks olla lasteaiadades oluline koht.

Rahupesa sotsiaal-emotsionaalse arengu toetajana

Rahupesa on eesmärgipäraselt kujundatud keskkond (pilte erinevatest rahupesadest vt lisa 1), mis pakub erinevaid võimalusi oma emotsioonidega toimetulekuks, puhkamiseks ja teistest eraldumiseks (Lantieri, 2008; Mandel, 2019; Murphy, 2019). See on loodud igapäevaste eneseregulatsioonioskuste õpetamiseks ja edendamiseks rahulikus ning privaatses ruumis (Maich *et al.*, 2019). Oluline on, et see oleks lapse jaoks turvaline paik, kuhu ta saab minna kas üksinda, sõbraga või koos täiskasvanuga, siis kui seda ise soovib (Mandel, 2019; Murphy, 2019). Rahupesas on erinevaid vahendeid, mille seast saab laps sinna minnes valida endale meelepärase, näiteks vaadata raamatut või mudida stressipalli. Samuti on soovitatav rahupesassa panna erinevaid visuaalseid vahendeid, mis toetavad koos lapsega emotsioonidest rääkimist ja võimaldavad näiteks hingamisharjutuste õppimist. Erinevate tegevuste käigus ja täiskasvanu toel õpib laps oma tundeid märkama, sõnastama ja reguleerima ning muutub selles aina iseseisvamaks (Võik, 2024). Rahupesa ei tohi olla karistamise koht, kuhu laps tugevate tunnete korral rahunema või oma tegude üle järele mõtlema saadetakse. Laps läheb sinna vabatahtlikult vaid siis, kui seda ise soovib ja see on üks võimalik variant toetamiseks suurte tunnetega toimetulekut (Võik, 2024).

Rahupesa meetoodika kasutamise eesmärk on, et laps omandaks erinevaid emotsioonide reguleerimise tehnikad ja kasutaks neid oma emotsioonidega toimetulekul (Maich *et al.*, 2019; Mandel, 2019). See eeldab oskust märgata tekkivaid emotsioone ja arusaama sellest, mida saab emotsionaalses olukorras ise enda heaolu tagamiseks teha (Murphy, 2019). Et rahupesa täidaks oma eesmärgi, on oluline selle loomisele teadlikult läheneda. Tähtis on rahupesa eesmärgi ja selle kasutusvõimaluste lastele tutvustamine, samuti tuleb rahupesa

kasutusviise lastele näiteks rollimängude abil näidata ja koos nendega harjutada (Mandel, 2019; Murphy, 2019). Rahupesa loomise juures on spetsialistid nimetanud erinevaid olulisi samme. Võik (2024) peab esmatähtsaks täiskasvanute valmisolekut ja ühist kokkulepet meeskonnas, mis tähendab, et täiskasvanud, kes asuvad rahupesa looma, peavad läbi mõtlema, kas need põhimõtted on kooskõlas nende endi väärtushinnangutega ning kas osalistel on olemas ühine arusaam rahupesa eesmärgist. Lisaks sellele peab olema soov see kasutusele võtta ja valmisolek rahupesa meetodit järjepidevalt rakendada ning lapsi selle kasutamisel toetada. Siis võiks järgneda sobiva koha leidmine, vahendite lisamine, rahupesa lastele tutvustamine, sh ühiste kokkulepete loomine (võimalusel koos lastega) ning eneseregulatsioonioskuste järjepidev õpetamine ja harjutamine koos lastega (Võik, 2024). Maich jt (2019) aga leiavad, et rahupesa luues tuleks alustada asukoha valikust, mille puhul on oluline silmas pidada, et see oleks lastele kergesti ligipääsetav ja võimaldaks privaatsust, olles samas turvaline ja õpetajale nähtav. See võiks nende hinnangul olla ka konkreetselt piiritletud ja vastavalt märgistatud. Järgmise sammuna tuleks võimalusel koos lastega seada ühised kokkulepped rahupesa kasutamiseks ning arutada, millal ning kuidas seda kasutatakse ja kuidas sellest vajadusest märku saab anda.

Nii Võik (2024) kui ka Maich jt (2019) leiavad, et oluline on, et rahupesas oleks erinevaid vahendeid, mida lapsed saavad oma emotsioonidega toimetulemiseks kasutada, ning visuaalseid materjale, mis toetavad seda protsessi. Nende hinnangul on vahendite valimisel oluline silmas pidada ka rahupesa kasutavate laste vanust. Võik (2024) ütleb, et rahupesa vahendid võiksid toetada erinevaid regulatsioonivajadusi ning olemas peaks olema nt sensoorsed vahendid, rahulikku hingamist toetavad vahendid, tunnete teadvustamise vahendid, stiimulite vähendamise vahendid ning tähelepanu suunavad vahendid, mille kasutamist tunnetega toimetulekul saavad lapsed rahupesas alguses koos täiskasvanuga harjutada ja hiljem neid ka iseseisvalt kasutada.

Rahupesa kasutamise tõhusust haridusasutustes on tõestanud mitmed välismaised uuringud (Brasfield *et al.*, 2024; Ewert, 2023; Thompson, 2021). Neist selgub, et nii lapsed kui ka õpetajad hindavad rahupesa kasutamist klassis tulemuslikuks (Brasfield *et al.*, 2024). Rahupesa on kasulik tööriist, et toetada laste emotsioonide regulatsiooni oskusi (Ewert, 2023) ning rahupesa meetodi kasutusel laste oskus oma emotsioone reguleerida paraneb ja nad tunnevad end pärast rahupesas olemist paremini (Thompson, 2021).

Eestis loodi esimesed rahupesad teadaolevalt 2019. aastal Ilmatsalu Lasteaeda Lepatriinu, kus nende kasutuselevõtu eestvedaja oli sotsiaalpedagoog Liis-Marii Võik.

Meetodi rakendamisesest saadud heade kogemuste jagamine viis selleni, et rahupesad levisid ka teistesse haridusasutustesse üle Eesti (Ilmatsalu Lasteaed Lepatriinu, 2020). Koostöös Tartu Perepesaga, mis on kogukondlik keskus, kus pakutakse peredele tuge ja erinevaid teenuseid, on Liis-Marii Võik kümnes Tartu lasteaias aastatel 2024 ja 2025 korraldanud rahupesa meetodit tutvustavaid koolitusi lapsevanematele ja haridustöötajatele (Tartu Perepesa, *s.a.*). See näitab, et soov rahupesa meetodi kohta teadmisi omandada ja neid lasteaias kasutusele võtta, on ajas kasvanud.

Uurimuse taust: rahupesa meetodi rakendamine ühes Eesti lasteaias

Minu uurimuse läbiviimise kohaks oli lasteaed, kus on rahupesa meetodit kasutatud umbes seitse aastat. Selle aja jooksul on meetod levinud veel paljudesse lasteaedadesse, kuid uurimusi rahupesa toimimise kohta minu teada ei ole. Minu eesmärgiks sai, vastupidiselt levinud tavale keskenduda uuringutes täiskasvanute arvamusele, kutsuda lapsi kaasuurijateks, tunnistades nende teadmuse koosloome võimekust.

Peale rahupesa meetodiga seotud kirjandusega tutvumist ja uurimisprobleemi püstitamist tunnetasin vajadust teha lastega töötavate spetsialistidega eelintervjuusid. Lapsepõlve uue käsitluse järgi nimetatakse neid teisesteks ehk sekundaarseteks informantideks, kellelt on võimalik saada üldist informatsiooni uuritava, minu uurimuse puhul lasteaias rakendatava rahupesa meetodi kohta. Prouti (2005) järgi täiskasvanute vaade ei asenda lapse kui esmase informandi vaadet, vaid asetatakse sellega dialoogi. Siinses töös tulen eelintervjuudest saadud materjali juurde tagasi magistritöö arutelu osas, kui olen läbi viinud ka originaaluurimuse koos lastega.

Eelintervjuud toimusid kolme selles lasteaias töötava spetsialistiga: kahe rühmaõpetajaga (üks sõimerühmast ja teine koolieelikute rühmast) ja eripedagoogiga. Rahupesa meetodi kasutamise kogemust oli neil kahest aastast seitsme aastani. Mind huvitas üldine visioon rahupesa meetodi kasutamisest, sh kasutamise eesmärk, toimivad aspektid ja väljakutsed (vt lisa 2). Intervjuude käigus kogutud materjali põhjal esitan järgnevalt lühikokkuvõtte.

Rahupesa eesmärk lasteaias töötajate hinnangul on lastele tunnetega toimetulemise õpetamine, et nad oskaksid oma tundeid reguleerida ja sobival viisil väljendada, samuti on oluline lastele teistest eraldumise võimaldamine. See on õpetaja jaoks justkui ennetustöö keskkond, mis loob võimalused lastele emotsioonidega toimetuleku oskuste õpetamiseks. Rahupesas on selleks erinevaid võimalusi, näiteks emotsioonikaardid ja erinevate

rahnemisvõtete kasutamiseks mõeldud vahendid. Alguses õpitakse seda täiskasvanu juhendamisel kasutama ja hiljem vastava valmisoleku korral kasutavad lapsed rahupesa juba ka iseseisvalt ning oskavad seal leiduvate vahendite ja õpitud oskuste toel oma emotsioone juhtida. Rühmadesse rahupesa luues püüdsid spetsialistid enda sõnul lähtuda lastest, pidades silmas nende vanust. Sõimerühmas jälgiti, millega lapsed seal mängivad ja valiti või vahetati lähtuvalt sellest mänguasju. Koolieelikute rühmas aga küsiti laste käest, mida nad sinna sisustusena sooviksid.

Õpetajate sõnul näevad nad, et rahupesa meetodi kasutamine lasteaias aitab kaasa laste emotsioonide reguleerimisoskuste kujunemisele ja mõistmisele, et kõik emotsioonid on olulised ja lubatud. Lapsed teadvustavad oma tundeid paremini ja oskavad neid märgata ning analüüsida. Suureneb laste emotsioonisõnavara ja nad oskavad mõelda sellele, mis põhjusel neil teatud tunded tekivad. Lapsed oskavad oma tundeid sõnastada ja ennast nende tekkimisel aidata.

Väljakutsena rahupesa meetodi kasutamise juures näevad õpetajad rühmameeskonnas ühisele arusaamale jõudmist, sest kui täiskasvanutel omavahel on asjast erinev arusaam, on seda meetodit keeruline rakendada. Näiteks kui töötajatel napib teoreetilisi teadmisi, võib rahupesa muutuda karistusnurgaks, mida see kindlasti olla ei tohi. See koht peaks olema rühma ja laste nägu ning toimib, kui õpetajal endal on usk sellesse ja ta on valmis selle loomisesse ning järjepidevasse kasutamisse panustama, selgitasid õpetajad. Nad lisasid, et vaid siis on rahupesa meetodi rakendamine lasteaiarühmas suureks abiks laste sotsiaal-emotsionaalsete oskuste arendamisel. Kokkuvõttes selgus eelintervjuudest, et spetsialistide vaade rahupesale haakub varasemalt esitatud teoreetiliste lähtekohtadega rahupesa eesmärkide ja ülesannete kohta.

Probleempüstitus

Rahupesa on laste jaoks mõeldud, kuid täiskasvanute loodud meetod, kus arvesse on võetud seda, mis täiskasvanute hinnangul on oluline ja toetab laste sotsiaal-emotsionaalsete oskuste arengut. Meetodi tõhusust kinnitavad nii mitmed uuringud (Brasfield *et al.*, 2024; Ewert, 2023; Thompson, 2021) kui ka uuritavas lasteaias töötavad spetsialistid. Välismaised uuringud kannavad täiskasvanute perspektiivi, Eestis on kättesaadav vaid kokkuvõtte täiendkoolituse raames tehtud lõputööst, kus uuriti ühe Eesti lasteaias õpetajate arvamusi rahupesa efektiivsuse kohta (Aasmäe *et al.*, 2022).

Laste kaasamine neid puudutavatesse protsessidesse ning nende arvamusega arvestamine lapsi mõjutavate otsuste tegemisel on oluline. Seda rõhutab ÜRO lapse õiguste konventsioon (1991), samuti on see kooskõlas tänapäevase käsitlusega lapsest kui oma vanusele vastava sotsiaalse kompetentsusega isikust, kelle arvamust tuleb kuulata ja usaldada (Kutsar, 2024). Laste arvamuse küsimine on oluline ka seetõttu, et laps kannab endas innovaatilisi mõtteid ja uudseid ideid (Hiiend, 2020). Laste õigusele ümbritseva keskkonna kujundamisel kaasa rääkida hakkasin õpetajana rahupesa meetodit rakendades üha rohkem mõtlema. Probleem oli minu jaoks selles, et ma ise usun ja arvan, et rahupesa on lapsi toetav, samas ei ole ma seda lastega arutanud ega ühiselt uurinud. Minule teadaolevalt ei ole Eestis rahupesa uuritud laste vaatenurgast, puudub ka lastega koos loodud teadmus rahupesa meetodi vastavusest laste vajadustele. Sellest tulenevalt on magistritöö eesmärk koos 3–5aastaste kaasuuriatega arendada nende rühma rahupesa laste vajadusi arvestavaks. Lähtuvalt uurimisprobleemist ja eesmärgist püstitasin kaks uurimisküsimust:

1. Millised on laste-kaasuuriate arvamused rahupesast nende rühmas?
2. Millised on laste-kaasuuriate ettepanekud rahupesa arendustöökaks nende rühmas?

Metoodika

Lähtuvalt magistritöö eesmärgist ja uurimisküsimustest kasutasin kvalitatiivset uurimisviisi, mis sobib inimeste kogemuste ja tõlgenduste mõistmiseks ning mida kasutatakse seni väheuuritud teemade puhul (Beilmann, 2025). Uurimismeetodiks valisin osalus-tegevusuuringu. Tegemist on meetodiga, kus uuringus osalejad on uuringu protsessis uurijate aktiivsed partnerid (Uibu *et al.*, 2025). Selline uuring ei ole osalejatelt info ammutamine ja katsetamine nende peal, vaid uurijate ning osalejate omavaheline koostöö, kus osalejad panustavad oma teadmiste ja kogemustega uuringu erinevates etappides. Selle uurimismeetodi abil saab anda osalemis- ja otsustusõiguse inimestele, kellel seda tavaliselt kas oma vanuse, vaimse võimekuse või mõne muu teguri tõttu ei ole (Uibu *et al.*, 2025). Seega sobib meetod lastele, et nad saaksid seeläbi mõjutada end ümbritsevat keskkonda. Ryan ja Deci (2000) järgi tunnevad inimesed (sh lapsed) sisemist motivatsiooni ja rahulolu siis, kui kolm põhivajadust (autonoomia, kompetentsus ja seotus) on täidetud. Seejuures tähendab autonoomia võimalust otsustada ja juhtida oma tegevust. Kompetentsuse vajadus viitab inimese loomulikule soovile tunda, et ta saab hakkama, areneb ja loob väärtust. Seotus tähendab kuuluvustunnet ehk

vajadust tunda, et ta on osa millestki suuremast ja et oma tegevusega panustab ta ühisesse eesmärki. Seda kõike toetabki osalus-tegevusuuring, mistõttu osalus-tegevusuuringu meetodika sobis hästi minu uuringu konteksti. Ja kui selles uuringus on osalejateks lapsed, kes erinevates etappides uuringu läbiviimisesse uurijana oma panuse annavad, saab neid nimetada laps-kaasuurijateks (Coyne & Carter, 2024). Sest laps-kaasuurija tähendab, et laps ei ole mitte vaid uuringus osaleja ja andmeallikas, vaid osaleb endale jõukohasel viisil kaasuurijana uuringu läbiviimises (Bakhtiar, 2023; Lundy *et al.*, 2011). Kirjandusest nähtub, et uurimisprotsessidesse kaasatakse vanemaid lapsi ja haruldasemad on olukorrad, kus kaasuurijatena tegutsevad lapsed on alla kaheksa-aastased. Samas lubab väikelaste kaasamine ja nende arvamuste arvestamine uurimisprotsessis koguda kvaliteetseid ja asjakohaseid andmeid just selles vanuses laste elu puudutava kohta (Lundy *et al.*, 2011). Selle meetodi rakendamist ka väiksemate laste puhul toetab esiteks veendumus, et lapsi ei ole võimalik ainult täiskasvanu vaatenurgast uurides piisavalt hästi mõista ja teiseks arusaam, et laste käsitlemine vaid uurimisobjektidena ei ole eetiline ega õigustatud (Schweiger, 2024). Samuti kehtivad ÜRO lapse õiguste konventsioonis (1991) kehtestatud õigused võrdselt igas vanuses lastele, mis teeb eriti oluliseks ka väikelaste kaasamise uurimisprotsessi (Lundy *et al.*, 2011).

Lapse kui kaasuurija perspektiiv hõlmab erinevaid lähenemisi, mille ühine eesmärk on teha lastega koostööd, et nende vaatenurgad oleks esindatud ning paremini mõistetud. Näiteks kasutatakse meetodit tõrjutud lastele hääle andmiseks; lapsi puudutavate olukordade parandamiseks suunatud muutuste elluviimisel; selliste teadmiste loomiseks, mis annavad ligipääsu laste maailmale ja aitavad seda paremini mõista ja tagamaks kõigi laste õigust olla neid puudutavates olukordades ära kuulatud (Bakhtiar *et al.*, 2023). Tähelepanu tuleb pöörata ka sellele, milliseid viise uuringut tehes kasutada, sest kaasuurimine tähendab, et lisaks sellele, millised meetodid sobivad uurimisküsimustele vastamiseks, tuleb otsustada ka seda, milliseid viise saab kasutada laste osalemisel kaasuurijatena (Schweiger, 2024). Oluline roll on tihtipeale näiteks erinevatel visuaalsetel meetoditel, mis võimaldavad lastel endale jõukohasel viisil andmekogumises osaleda (Bakhtiar *et al.*, 2023). Lisaks meetodite valikule tuleb täiskasvanud uurijal lapsi kaasates silmas pidada ka seda, et tagatud oleks kõigi jaoks turvaline ja usalduslik keskkond, mis võimaldab lastel oma seisukohti luua ning väljendada ja seeläbi enesekindlalt uurimises osaleda (Lundy *et al.*, 2011; Schweiger, 2024). Tuginedes eelnevale on asjakohane kaasata laps kui kaasuurija otseselt lapsi puudutavate ja nende elu mõjutavate asjade uurimisel. Rahupesa on otseselt lastele suunatud ja mõjutab lasteaias neid ümbritsevat keskkonda.

Uuringus osalejad lapsed-kaasuurijad

Osalus-tegevusuuringus osalemine eeldab sisulist koostööd uuringu erinevates etappides, mistõttu ei räägita neis uuritavatest vaid partneritest ja kaasuurijatest (Uibu *et al.*, 2025). Minu uuringus osalejad olid 18 last ühest lasteaiarühmast, kus ma ise õpetajana töötan. Lapsed olid vanuses 3–5, sh üks 3aastane, neliteist 4aastast ja kolm 5aastast.

Et lapsed lasteaiarühmast saaksid rahupesa uurimisel kaasuurijatena osaleda, küsisin kirjalikud nõusolekud kõigilt rühma lapsevanematelt. Selleks saatsin neile selgitava kirja, kus kirjeldasin magistr töö eesmärki ja uuringu läbiviimise plaani ning osalus-tegevusuuringu meetodit. Seejärel said lapsevanemad minu käest nõusolekulehed (lisa 3), mille palusin neile sobival ajal ära täita ning mulle tagasi tuua. Kui lapsevanematelt olid nõusolekud olemas, selgitasin vestluses lastega neile arusaadaval viisil magistr töö olemust ja osalus-tegevusuuringu põhimõtteid ning arutlesime, mida uurimine tähendab ja mis selle juures oluline on. Peale arutelu said lapsed otsustada, kas nad on nõus protsessis kaasuurijana osalema, ja kinnituseks täita nõusolekuvormi (lisa 4). Teadliku nõusoleku küsimine uuringuga seotud osapooltelt on heast teadustavast lähtudes oluline (Hea teadustava, 2023) ja üks paljudest eetilistest aspektidest, mida oma magistr töös silmas pidasin. Nõusoleku uuringus osalemiseks sain kõigilt lapsevanematelt ja lastelt ajavahemikus september-oktoober 2025. Lisaks sellele teavitasin uuringu läbiviimise plaanist ka lasteaija juhtkonda ja küsisin selleks nende nõusolekut.

Osalus-tegevusuuringu käik

Osalus-tegevusuuringu raamistikus laste-kaasuurijatega koos toimunud uurimus koosnes neljast etapist (sissejuhatus, andmekogumine, analüüs, rakenduse kavandamine ja elluviimine), kus kombineerisin struktureerimata grupiintervjuud ja loovmeetodid (rollimäng „Võlumine“ ja unistuste rahupesa joonistamine). Erinevate sh loovmeetodite kasutamist soovitatakse laps-kaasuurijatega kasutada, sest need võimaldavad lastel mitmesugustel viisidel uurimises osaleda (Schweiger, 2024). Igas etapis oli kaasuurijatel oma roll, mida kirjeldan etappide juures.

Uurimuse I etapp: sissejuhatav arutelu ja ettevalmistus kaasuurija rolliks

Enne rahupesa uurimisega alustamist kogunesime lastega vestlusringi, kus selgitasin neile rahupesa uurimise ideed ja kutsusin lapsi kaasuurijateks. Tutvustasin uurimuse eesmärki ning

uurimisküsimusi ja küsisin, kas see on midagi, mis neile võiks huvi pakkuda ja kas neil on ideid, kuidas uurimisküsimustele võiks vastused saada. Lähtudes laste vanusest ja sellest, et laps-kaasuuriija meetod on paindlik ning selle kasutamisel võib teha vajalikke kohandusi (Schweiger, 2024), tulid eesmärk ja uurimisküsimused minult. Lapsed jagasid nende osas oma esimesi mõtteid ja näitasid välja huvi uurimise vastu, öeldes, et nad tahaksid küll uurida ja neile meeldiks, kui nad saaks sellise rahupesa, millest unistavad. Samuti oskasid nad arvata, et selleks, et midagi teada saada või välja uurida, peab seda küsima. Lapsed said ülevaate uurimuse etappidest: saame koguda andmeid ja neid siis analüüsida, et tulemused välja selgitada. Sissejuhatuse lõpuks andsin lastele suunised jälgida nüüd tähelepanelikumalt sõprade ja iseenda rahupesa kasutamist, sest uurimise oluline osa on see, et me märkame ümbritsevat.

Uurimuse II etapp: andmekogumine

Andmeid kogusin kolme kvalitatiivse uurimismeetodi abil: struktureerimata grüpiintervjuud, rollimäng ja joonistamine. Struktureerimata intervjuu meenutab vabas vormis vestlust, mille aluseks on üldine nimekiri uuritavatest teemadest või valdkondadest ja intervjuueerija esitab vastuseid kuulates täpsustavaid küsimusi (Lepik *et al.*, 2025). Osalus-tegevusuuringu käigus toimuvates intervjuudes tuleks osalejatele anda võimalus ise vestlust suunata ja selle käigus just neile olulisi teemasid tõstatada, vältides hierarhiliselt küsimuste esitamist (Uibu *et al.*, 2025), mistõttu arutelu vormis struktureerimata intervjuu on minu töös sobiv viis andmete kogumiseks. Loovmeetodid toovad endaga kaasa koostöise õhkkonna, kus uurija kasutab loodud materjalide tõlgendamisel osalejate abi ega anna neile ise tähendusi. Samuti sobivad loovmeetodid hästi lastele, sest nende oskus ennast suuliselt väljendada ei pruugi veel olla nii hästi arenenud (Murumaa-Mengel, 2014), mistõttu on ka loovmeetodite kasutamine andmekogumiseks asjakohane ning põhjendatud. Uurimisprotsessi usaldusvääruse suurendamiseks pidasin kogu protsessi jooksul veebipõhist uurijapäevikut, kuhu kogusin jooksvalt oma mõtteid ja tähelepanekuid.

Struktureerimata grüpiintervjuud toimusid detsembris 2025 ja jaanuaris 2026 väikestes grüppides, 2-6 last grüpis. Grüpiintervjuude kasuks otsustasin seetõttu, et arvuline ülekaal aitab vähendada võimusuhet, mis mul laste õpetajana nendega paratamatult on. Võimusuhetele tuleb osalus-tegevusuuringu käigus erilist tähelepanu pöörata ja tegutseda selle nimel, et ületada erinevatest teadmistest ja kogemustest tulenevad takistused (Uibu *et al.*, 2025). Kuna lasteaias ei ole enamasti kõiki lapsi korraga kohal, siis sättisin arutelud

erinevatele päevadele, et võimalikult paljudel lastel oleks võimalik neis osaleda ja oma kogemuslik panus anda. Kokku osales intervjuudes 15 last 18st, sest 3 last ei käinud nende toimumise perioodil lasteaias. Osalevatel lastel oli võimalus arutelu jooksul lahkuda ja sellega siis soovi korral taas liituda. Viisin läbi 4 grüpiintervjuud, millest kõige pikem kestis 19 minutit ja 32 sekundit ning kõige lühem 10 minutit ja 23 sekundit. Intervjuud salvestasin oma isikliku telefoniga, mis on parooliga kaitstud ja millele on ligipääs ainult mul endal. Vestluste tarbeks panin lähtuvalt uurimisküsimustest kirja kolm põhipunkti, mille üle koos lastega arutama hakkasime (lisa 5). Arutelud toimusid rühma rahupesas, et lastel oleks vahetu kokkupuude keskkonnaga, millest räägime, ja nad saaksid vajadusel oma mõtteid selgitada näiteks millelegi osutades. Kuna kõik rühma lapsed osalesid kaasuurijana uuringu protsessis ja struktureerimata intervjuu meenutas vabas vormis vestlust, ei viinud ma läbi prooviintervjuusid. Intervjuudele eelnes vestlusring sellest, mis on intervjuu ja kuidas seda tehakse. Lapsed said proovida üksteiselt erinevate küsimuste küsimist. Grüpiintervjuusid alustasime sellest, mida lapsed kas iseenda või kaaslaste rahupesa kasutamise juures märganud olid. Mina uurijana esitasin struktureerimata intervjuu käigus täpsustavaid küsimusi ja andsin lastele võimaluse üksteiselt küsimusi küsida, olin uurimuse hõlbustaja (ingl k *facilitator*) rollis, mida mainib ka Schweiger (2024). Lapsed tahtsid sõpradelt muuhulgas teada näiteks: “miks rahupesas on padjad” ja “kas teile meeldiks ka, kui see oleks sädelev”. Laste poolt esitatud küsimuste voorule järgnes nende omavaheline arutelu.

Rollimäng „Võlumine“ toimus jaanuari teises pooles, kahes grüpis. Selles osales kokku 12 last, ühe grüpi suurus oli 6 last. Selles andmekogumise osas said lapsed olla keskkonnauurijad ning -vaatlejad – nad said kaasuurijatena rühma keskkonnas tegutsedes jagada oma kujutlust rahupesa arendustööst. Enne alustamist arutasime koos läbi, mis on selle osa eesmärk. Et ülesannet mängulisemaks ja lastele sobivamaks muuta, sai iga uurija valida endale meelepärase rolli (näiteks võlur, lasteaija direktor, Ämblikmees vms). Mängulised meetodid ja uurimismeetodite kohandamine on oluline, et need oleks lastest kaasuurijatele kasutamiseks asjakohased ning neile mõistetavad (Schweiger, 2024). Lapsed liikusid rühmaruumis ringi ja jagasid omavahel mõtteid sellest, kuskohas ja milline võiks nende unistuste rahupesa olla, samuti arutlesid nad rühmakaaslastega tekkinud ideede üle. Tegevuse käigus vaatlesin laste tegutsemist ja tegin endale märkmeid, samuti esitasin täpsustavaid küsimusi, et lapsed oma mõtteid juba keskkonna uurimise käigus jagada saaksid. Selle etapi lõpetamiseks kogunesime taas aruteluringi, kus iga uurija sai jagada keskkonna avastamise jooksul tekkinud ideid ja mõtteid enda unistuste kohta seoses rahupesaga. Enne ühist arutelu

küsisin lastelt luba selle salvestamiseks, et nende ideed oleks talletatud ja saaksime pärast uurida, mis ülesandest selgus. Mõlemas grupis olnud lapsed avaldasid pärast arutelu soovi salvestist kuulata. See andis mulle võimaluse neid veelgi rohkem uurimise protsessi kaasata. Samuti selgitasin juba ka andmeanalüüsiga seonduvat, vastasin küsimustele, mis lastel sellega seoses tekkisid, ning arutasime, milline roll neil uurijatena võiks selles olla.

Joonistamine toimus viimase andmekogumise etapina, lapsed-kaasuurijad said oma unistuste rahupesa joonistada, et tekiks visuaalid, millest uuringu tulemusi ellu viies lähtuda. Tegevus toimus ühel päeval ja selles osales 13 last. Laps-kaasuurija lähenemise puhul on visuaalsed meetodid üks andmete kogumise viis, mida soovitatakse kasutada (Schweiger, 2024). Iga kaasuurija joonistas rahupesast pildi ja jagas tekkinud ideid teistega oma tööst rääkides. Teised lapsed said loodud vaadata ja selle kohta küsimusi esitada. Samuti sai iga laps ühelt rühmakaaslaselt küsida nõusolekut tema jutu salvestamiseks ning seadme ise salvestama panna. Joonistamise ülesande eesmärk oli ühelt poolt anda lastele võimalus oma mõtted visualiseerida, et hiljem muutuste tegemise etapis saaks visuaalsele materjalile toetuda, ja teisalt anda neile kui kaasuurijatele võimalus osa saada erinevatest andmekogumise viisidest.

Uurimuse III etapp: andmeanalüüs

Andmete analüüsimiseks kasutasin kvalitatiivse induktiivse sisuanalüüsi meetodit, sest see võimaldab keskenduda osalejate arvamustele ja tõlgendustele ning kõige paremini esile tuua uuringus osalejate maailmamõistmise viise (Kalmus *et al.*, 2015). See sobib hästi minu magistr töö eesmärgiga anda lastele võimalus rühmas oleva rahupesaga seotud küsimustes kaasa rääkida. Analüüsi esimene etapp oli helifailidena salvestatud materjali transkribeerimine, mida otsustasin teha käsitsi, sest eelnevad kogemused on näidanud, et erinevate programmide loodud tekstifailid vajavad siiski palju parandusi ega anna ajalist kokkuhoidu. Kasutasin sõna-sõnalist fokuseerimata transkribeerimist (Linno, 2020), mille käigus kirjutasin üles kõik, mida lapsed rääkisid ega kasutanud transkriptsioonimärke. Siis lugesin transkriptsioonid läbi ja asendasin konfidentsiaalsuse tagamiseks neis esinevad nimed pseudonüümidega (LAPS 1 – LAPS 18). Transkriptsioone ja muid uuringuga seotud materjale hoidsin parooliga kaitstud seadmes, kuhu on ligipääs vaid mul endal, ja kõik materjalid kustutan pärast magistr töö kaitsmist. Transkriptsioonide kogupikkus oli 48 lehekülge, kirjastiil Times New Roman, suurus 12, reavahe 1,5. Kodeerimiseks kasutasin veebikeskkonda QCMap (*s.a.*), kuhu järgmise sammuna transkriptsioonid üles laadisin ja lisasin kodeerimise aluseks olevad uurimisküsimused.

Seejärel lugesin transkriptsioone korduvalt ja märkisin uurimisküsimuste seisukohalt tähenduslikud üksused ning määrasin neile koodid. Andmeanalüüsi viisin läbi uurimisküsimuste kaupa, seejuures analüüsisin kõiki andmeid mõlemast uurimisküsimusest lähtuvalt. Andmeanalüüsi kvaliteedi ning uuringu usaldusvärsuse tõstmiseks kasutasin kaaskodeerimist. Kaaskodeerija kodeeris ühe struktureerimata intervjuu lastega, ühe võlumise ülesande materjalid ja kahe lapse jutustuse oma joonistuse kohta mõlema uurimisküsimuse lõikes. Kodeeringute erinevused seisnesid peamiselt koodide erinevates sõnastustes, kuid mõte jäi samaks. Samuti oli erinevusi selles, kui kitsalt või laialt oli kood määratud. Tekkinud erisused arutasime kaaskodeerijaga läbi ja jõudsimme ühisele arusaamale, muutes seejuures mõningate koodide nimetusi. Üldiselt oli kodeeringute sisuline kooskõla hea. Peale kodeerimist koondasin sisult sarnased koodid kategooriatesse. Andmetest parema ülevaate saamiseks tegin koodipuu, näite selle väikesest osast ühe peakategooria lõikes leiab lisast 6. Tekkinud peakategooriad esitan magistritöö peatükis „Tulemused“.

Laste roll andmeanalüüsis algas sellest, et nad mõistaksid protsessi. Alustasime arutelust, kus selgitasin neile arusaadaval viisil, mida andmete analüüsimine tähendab. Lapsed küsisid täpsustavaid küsimusi. Järgmisena kuulasid lapsed salvestisi meie andmekogumise etapist ja arutasime, mida teada saime. Selgitasin lastele, mida andmetega edasi teen. Intervjuude transkribeerimisse ja kodeerimisse ma lapsi nende vanuse tõttu ei kaasanud, küll aga näitasin neile, kuidas see käib. Laps-kaasuuri ja lähenemise juures on oluline teha kohandusi lähtudes laste vanusest (Schweiger, 2024) ja 3–5aastastel laste kirjutamis- ja lugemisoskused ei võimalda veel sellisel kujul tekstidega töötada. Kui olin andmed kodeerinud, läksin tekkinud koodipuudega laste juurde ja arutasime tulemuste üle. Lastele meenus siis, mida nemad olid öelnud ja välja pakkunud ning avaldasid mõtteid erinevate ideede kohta. Lõpuks hindasid nad seda, millised asjad me päriselt saame ära teha ja mis on nende hinnangul kõige olulisem. Nii tekkis meil nimekiri asjadest, mida laste hinnangul võiks hakata üheskoos ellu viima.

Uurimuse IV etapp: järelduste tegemine ja muutuste planeerimine ning elluviimine

Ideede seast, mis laste hinnangul on võimalik ellu viia, valisime üheskoos välja need, mis on nende jaoks kõige olulisemad ja mille saame kohe ära teha. Näiteks sorteerisime ära mänguasjad ja panime siis kirja, milliseid asju oleks vaja juurde hankida. Elluviidud muudatused ja arendused kajastuvad täpsemalt arutelu peatükis. Lundy (2007) rõhutab, et ainuüksi lastele hääle andmisest ei piisa, muutuste elluviimine on oluline, sest see näitab, et

laste ideedel on reaalne mõju. Uurimuse etappide juures viibisid lisaks minule ka teised rühmas töötavad täiskasvanud, mis lisab usaldusväarsust ja aitab veelgi kindlamalt tagada laste ideede elluviimise. Nad tegid vajadusel märkmeid ja tegelesid lastega, kes soovisid parasjagu uurimises osalemise asemel midagi muud teha.

Uurija refleksioon

Uurimisprotsessi vältel pidasin veebipõhist uurijapäevikut, mis aitas mul tegutsemise taustal ka toimuvat analüüsida. Uurijapäevik on osalus-tegevusuuringus olulisel kohal, sest võimaldab uurijal reflekteerida oma rolli puudutavate küsimuste üle ning võib saada oluliseks osaks andmestikust (Uibu *et al.*, 2025). Magistritöö teema valisin küll lähtuvalt isiklikust huvist laste sotsiaal-emotsionaalse arengu ja selle toetamise vastu, kuid osalus-tegevusuuring ning laste roll kaasuurijatena olid minu jaoks uued lähenemised. Uurijapäevikusse panin kirja nii eduelamused kui ka õpikohad. Kohe alguses teadvustasin oma topeltrolli (õpetaja ja uurija) mõju: hoolimata sellest, et usun rahupesasse ja näen ka lasteaias selle positiivset mõju lastele, pidin hoidma uurijana neutraalsust. Püüdsin anda võimu laste kätte ja tegelesin iseendas võimalike ebakõlade või erisustega, mis meie vaadetes ette tulid. Suures plaanis see mul ka õnnestus, aga uurimuse vältel oli muidugi ka hetki, kus pidin selle teostumiseks veidi vaeva nägema. Näiteks kui ühes arutelus mitmed lapsed ütlesid, et neile ei meeldi rahupesas olevad raamatud, tundsin, et olen õpetajana läbikukkunud, kuna ise väärtustan raamatuid ja lugemist kõrgelt.

Kogu uurimisprotsessi jooksul tegelesin teadlikult topeltrollist tuleneva võimusuhte teemaga. Hoolimata sellest, et lapsed olid kaasuurijad (minu uurimuses partnerid) ning ma püüdsin teadlikult selles protsessis võimusuhet vähendada, jäin ma laste jaoks ikka autoriteeti kandvaks õpetajaks. Küll aga õnnestus võimusuhet vähendada grupis toimuvate arutelude kaudu, kus lapsed olid minu suhtes arvulises ülekaalus ja loovülesande ajal said olla otsustajad. Ka aitas võimusuhet kahandada osalus-tegevusuuringu meetod: uurimisprotsess oli laste jaoks avatud ja nad teadsid, et nende arvamus on mulle tähtis. Heaks partnerlussuhte näiteks oli olukord, kus lapsed palusid julgelt vestlustest tehtud salvestiste ülekuulamist ja avaldasid arvamusi, mille puhul nad ilmselt teadsid, et see on vastuolus minu arvamusega. Siiski ei saa lastest rääkida kui võrdsetest partneritest, sest tulenevalt laste arengust, ei saa neilt oodata sama, mis täiskasvanutelt, või panna neid vastutama asjade ja olukordade eest, mille eest vastutamiseks nad veel valmis ei ole. Vastutuse jagamist osalus-tegevusuuringus on eetilise dilemmamana välja toonud ka Uibu jt (2025).

Keeruliseks osutus osalus-tegevusuuringu ning laps kui kaasuurija lähenemisega kaasaskäiv mõningane struktuuritus. Uurimust alustades olid erinevad variandid, mida proovida, aga polnud võimalik teha kindlat uuringukava, mis oleks täielikult minu kontrolli all või intervjuukava, mis teeks intervjuude läbiviimise lihtsamaks. Kuna ma olen loomult üsna süsteemne inimene ja vajan kindlat plaani, oli selline lähenemine minu jaoks eneseületus. Paras väljakutse oli ka väikeste laste uurijatena kaasamine selliselt, et nad saaksid kaasuurija rolli oma vanusele ja arengutasemele vastaval määral, st et ma ei ootaks neilt liiga palju, samas ei pisenaks nende rolli. Seejuures aitas mind teadmine, et oluline ongi laps-kaasuurija meetodit kohandada vastavalt lastele, kellega koos uurimust tehakse (Schweiger, 2024). Näiteks ei saanud ma neilt etteantud ajaraamis oodata täiesti iseseisvat intervjuude korraldamist, aga lõin igaühele võimaluse grüpiintervjuu sees üksteisele küsimusi esitada. Nii said lapsed uurimisprotsessis enda arengutasemele vastava uurimise kogemuse ja vastutuse.

Lastega koos uurimine avardas minu ettekujutust teadustööst ja andis palju juurde ka tööks õpetajana. Kokkuvõttes tõdesin, et kui lapsed täiskasvanule/õpetajale tavapärasest kontrollivajadusest lahti ja annad lastele võimaluse panustada ning kaasa rääkida, avardab see kokkuvõttes kõigi asjaosaliste maailmapilti ning loob võimalused ühiseks õppimiseks ja arenguks.

Tulemused: teadmuse koosloome

Magistritöö eesmärk on koos 3–5aastaste kaasuurijatega arendada nende rühma rahupesa laste vajadusi arvestavaks. Uuringu tulemused esitan uurimisküsimuste kaupa, tuues välja tekkinud peakategooriad, mis lastega aruteludes selgusid. Tulemuste ilmestamiseks kasutan tsitaate, mida on loetavuse huvides korrigeeritud, väljajäetud tekstiosa tähistasin /.../ ja teksti mõistmise seisukohalt olulised täpsustused esitan ümarsulgudes. Tsitaadid on esitatud eraldiseisvate lõikudena, et need oleksid muust tekstist selgelt eristatavad. Konfidentsiaalsuse tagamiseks on laste-kaasuurijate nimed asendatud pseudonüümidega L1–L18. Mind kui uurijat tähistab lühend U.

Lapsed-kaasuurijad räägivad oma rühma rahupesast

Esimene uurimisküsimusega soovisin teada saada laste arvamusi oma rühma rahupesa kohta. Aruteludest lastega tuli välja viis kategooriat, millest nad rääkisid ja mille kohta arvamust

avaldasid. Need olid: rahupesa kasutamise põhjused, meeldivad asjad rahupesa juures, ebameeldivad asjad rahupesa juures, rahupesas kehtivad kokkulepped ja tegevused, mida rahupesas tehakse.

Rahupesa kasutamise põhjustena nimetasid lapsed, et kasutavad seda siis, kui kogeavad erinevaid tundeid, millega on keeruline toime tulla. Nad lähevad enda sõnul rahupessa, kui neil on paha tuju ja nad on kurvad, kurjad või pahurad. Laste sõnul teevad nad seda sellepärast, et rahupesas lähevad kurb ja paha tuju ära ning tuleb rõõmus tuju. Näiteks kirjeldasid lapsed rahupesa kasutamise sisu ühes arutelus selliselt:

U: Mis sa arvad, miks meil on rühmas rahupesa?

L1: Sellepärast, et kui inimene on kurb, siis saab tulla rahupessa.

U: Ja mis sa siis teed siin rahupesas?

L1: Mängid.

U: Mängid. Ja mis siis juhtub, kui sa mängid?

L2: Läheb paha tuju ära.

U: Paha tuju läheb ära või?

L3: Kurb tuju ka.

U: Kurb tuju läheb ka ära.

L1: Ja siis tuleb rõõmus tuju.

U: Tuleb rõõmus tuju. Aga mismoodi see kurb tuju sul läheb ära, kui rahupesas mängid?

L1: Võtad mingi asja, mis on rahulik ja vaikne, siis mängid.

/.../

L10: Alati kui minul on halb tuju, näiteks ma olen kurb, siis ma lähen alati rahupessa lasteaias. See rahustab mind sealolemisega.

Samuti oli laste jaoks oluline võimalus omaette olla: nad pidasid tähtsaks, et rahupesas saab olla täiesti üksi ja kui tekib selline soov, siis valivad nad omaette olemiseks tihtipeale just rahupesa. Veel ütlesid lapsed, et nad lähevad sinna siis, kui soovivad vaikust. Rahupesa kasutamist põhjendasid kaasuurijad ka sellega, et neil tekib ühel hetkel lihtsalt soov sinna minna ja siis lähevadki, sest nad tunnevad, et tahavad seal olla ja sellele ei peagi muud põhjust olema.

Meeldivad asjad rahupesa juures olid laste jaoks peamiselt erinevad mänguasjad ja nendega mängimine. Igal lapsel on oma lemmikud mänguasjad, millega ta eelistab rahupessa tülles mängida, nimetati näiteks rahupesas olevaid joonistustahvleid ja laavakella, mullikile plöksutamist ja müra summutavate kõrvaklappide kasutamist.

U: Aga miks teile meeldib siin käia?
L7: Sest siin on ägedad mänguasjad!
L14: Ma tahan mängida!

Samuti rääkisid lapsed sisustuselementidest, mis neile meeldivad, nad nimetasid näiteks rahupesas olevaid (jõulu)kaunistusi ja sädeluspatju. Lisaks sellele meeldib lastele, et rahupesas on rahulik ja vaikne ning osa neist hindab võimalust seal üksi olla. Alati ei osanudki lapsed nimetada konkreetset asja, mis neile rahupesas meeldib, vaid ütlesid, et neile lihtsalt meeldib seal käia ning olla.

Ebameeldivad asjad rahupesas on laste hinnangul näiteks katkised mänguasjad, sest üks sealolev mänguasi oli tõesti katki läinud ja lapsed arvasid, et selle võiks ära panna. Lisaks katkistele mänguasjadele ei meeldinud mõnele lapsele hääled, mida teatud mänguasjad teevad. Seda ilmestab näiteks järgnev lõik arutelust:

U: Me rääkisime, mis on hea rahupesa juures, aga kas on midagi, mis sulle ei meeldi?
L5: Mulle see ei meeldi (näitab roosat kaelkirjakut), see teeb kõva häält.
L7: Mulle ei meeldi see sellepärast, et see on katki läinud.
U: Aaaa, on tõesti natuke, teile ei meeldi, kui on katkised asjad?
L7: Mhmm.
L6: Mulle ei meeldi see kaelkirjak.
U: See ei meeldi teile jah. Et selle võiks panna siit ära?
L7: Jah.

Eraldi märkisid lapsed, et neile ei meeldi rahupesas olevaid raamatuid vaadata. Samuti leidsid nad, et ebameeldiv on, kui rühmas teised lapsed teevad lärmi ja see kostab rahupessa.

Rahupesas kehtivate kokkulepete juures nimetasid nad kõigepealt laste arvuga seotud asju. Lapsed teadsid, et rahupesas võib olla üks laps korraga. Osa lastest arvas, et selline kokkulepe on asjakohane ja meeldib neile, põhjendades seda näiteks sellega, et kui on rohkem lapsi, siis võib kokku põrgata. Teised oleks aga soovinud, et seal saaks korraga käia rohkem lapsi, sest siis on lõbusam ja saab sõbraga koos mängida.

U: Mitu last võib olla rahupesas korraga?
L5-L9: Üks.
U: Aga kui sina saaks otsustada, kui palju võib, siis kui palju võiks korraga lapsi olla?
L 9: Ikka üks. Kui on rohkem ja kümme, siis põrkab kokku. Kui on üks, siis ei põrka.
U: Aaa, et siis ei põrka jah, aga kui sina saaks otsustada, et mitu last võib olla, siis kui palju võiks?
L9: Kümme või üksteist ikkagi.
L8: Sada miljonit.

Veel pidasid kaasuurijad oluliseks rühmas kokkulepitud käitumisnormidest kinnipidamist, näiteks et rahupesas ei tohi kedagi lükata ega seal joosta. Samuti teadsid lapsed rääkida, et seda, kas soovid rahupessa minna või mitte, saab ise otsustada.

Tegevustest, mida rahupesas tehakse, rääkisid lapsed, et nad peamiselt mängivad seal endale huvipakkuvate mänguasjadega. Veel on neile meelepärased tegevused näiteks joonistustahvlitele joonistamine ja raamatute vaatamine. Lisaks mängudele peavad lapsed oluliseks, et saab pikutada ning teistest lastest eralduda, et omaette olla.

L12: Ma tahan üksinda seal vahel mängida rahulikult, kui keegi tuleb rahupessa, siis ma ütlen õpetajale, sest ma tahan rahulikult olla.

Nad rääkisid ka sellest, et tugevate tunnete korral saab kasutada rahupesas seina peal olevaid toetavaid pildimaterjale. Samuti ütlesid lapsed, et nad saavad üksi olla, aga samal ajal sealt ikkagi vaadata, mida teised rühmas teevad.

Kokkuvõttes selgus, et laste-kaasuurijate hinnangul kasutavad nad rahupesa erinevate tugevate tunnetega toimetulekuks ning selleks, et teistest lastest eralduda ning vaikuses olla. Samuti ei peagi selleks nende arvates alati muud põhjust peale soovi olema. Põhiline, mida lastele enda sõnul rahupesas teha meeldib, on mängimine erinevate vahenditega, lisaks selgus ka selle teema juures, et osa lapsi peab oluliseks üksiolemise võimalust. Samas leidis ka vahendeid, mis lastele ei meeldinud, näiteks katkised ja häält tegevad (vaikust rikkuvad) mänguasjad ning rahupesas olevad raamatud. Rühma rahupesas kehtivate kokkulepete kohta selgus, et osale lastest meeldib, et seal võib olla vaid üks laps, aga teine osa eelistaks, et lapsi võiks seal korraga rohkem olla.

Lapsed-kaasuurijad jagavad ideid rahupesa arenduseks

Teise uurimisküsimusega soovisin koos lastega koguda ideid rahupesa arendamiseks oma rühmas. Aruteludest, võlumise loovülesandest ja joonistamise ülesandest selgus andmeanalüüsi tulemusena viis peamist kategooriat, mis jagunesid veel omakorda alamkategooriateks. Nendeks olid rahupesa füüsiline keskkond, kokkulepped rahupesas, tegevused rahupesas, vahendid rahupesas ja fantaasiamaailm.

Rahupesa füüsilise keskkonna uurimisel selgus, kuhu võiks rahupesa teha, milline see peaks välja nägema ja missugune võiks laste arvates olla sisustus. Asukoha osas tegid lapsed erinevaid ettepanekuid, arvates, et see võiks olla nurgas või seina ääres, sahtelwoodite

all või väikeses abiruumis, kus saab ukse kinni panna ja täiesti üksi olla. Erinevaid ettepanekuid tehes jõudis mõni laps lõpuks tõdemuseni, et tegelikult saab rahupesa igale poole teha. Arutelu käigus selgus veel seegi, et rahupesa võiks olla ka õues, sest vahel tekib sealgi olukord, kus tahaks rahupessa minna. Õuesoleva rahupesa jaoks pakkusid nad kohta rühma sissepääsu juures oleva terrassi sees.

Veel rääkisid lapsed rahupesa väljanägemisest: erinevaid lahendusi pakkusid nad nii rahupesa kuju, materjali kui ka värvi osas. Kuju poolest eristusid klassikalised lahendused, näiteks, et rahupesa võiks olla ruudu kujuga või ümmargune, aga mõned lapsed soovisid ka kolmnurga, oma kodu, auto, ükssarviku või Spidermani kujuga rahupesa. Minu kaasuurijad selgitasid, et väljast peaks rahupesa olema kõva ning vastupidav, näiteks puidust või metallist, et ei läheks mitte kunagi katki, aga seest võiks see olla pehme nagu vatt. Eraldi märkisid lapsed rahupesa värvi, mille osas oli mitmeid arvamusi. Öeldi, et see võiks olla vikerkaarevärviline, populaarne värvivalik oli ka sinine, sest see on inspireeritud Elsa ja Anna multikast, samuti sooviti Spidermani värvidega rahupesa. Veel rääkisid kaasuurijad ka sädelevast ja paljude erinevate kaunistustega rahupesast, millele lisaks pakuti värvideks rohelist, punast, halli, roosat, oranži ja musta.

L12: Ma soovin tähega ja südamega ja täppidega ja roosat värvi.

U: *Roosat värvi peaks olema. Mis sina arvad?*

L14: Ma tahan vikerkaarevärvi. Ma tahan sinna tähti peale.

L12: Tüdrukutele see meeldib, nii on kõige ilusam.

Lisaks sellele tegid lapsed ettepaneku, et rahupesal võiks olla uks, mille saaks sulgeda, nii et mitte keegi ei saaks sinna segama tulla.

Rahupesa sisustuse osas avaldasid kaasuurijad soovi multikategelastest inspireeritud rahupesaks. Lapsed arvasid, et see võiks olla sisustatud Anna ja Elsa, Spidermani või Stitchi teemaliste asjadega. Palju rõhku panid nad ka erinevatele kaunistustele, näiteks võiksid rahupesas olla vilkuvad ja värvilised tuled ning rahupesa peaks üldiselt olema särav ning läikiv. Seina peal võiks seal aga olla erinevaid kleepse ja rühmapilt. Veel rääkisid nad erinevatest mööbliesemetest, mis võiksid rahupesas olla, näiteks toolid, et istuda, ja riulid ning sahtlid asjade hoiustamiseks. Üks laps tegi ettepaneku, et rahupessa on vaja riulit, et sinna peale tualettpaber panna ja seda siis kasutada, kui ta rahupesas nutab ja nuusata tahab.

L12: Jaa, ja ma tahan, et mul oleks seal nagu riiul.

U: Riiul või?

L12: Kus saab panna vetsupaberit.

U: Ja miks sul vetsupaberit läheb vaja rahupesas?

L12: Sellega ma tahaks nina nuusata.

(...)

L12: Mulle meeldiks, kui mul oleks prügikast seal.

U: Prügikast, mis sa teeksid sellega?

L12: Siis ma võtan selle vetsupaberi, kui saab tühjaks, siis ma küsin uuesti.

U: Aaa, et sul on vetsupaber, millega sa saad nuusata, kui on vaja, ja siis on prügikast, kuhu sa saad panna paberi siis, kui oled ära nuusanud?

L12: (Noogutab)

Ja selleks, et rahupesa hubane oleks, peaks seal laste hinnangul olema ka üks sädelev vaip. Veel avaldasid lapsed arvamust rahupesas olevate patjade ja tekkide kohta. Ühed arvasid, et padjad tuleks ära võtta, aga teised jälle, et patju ja tekke peaks olema palju ning erinevat värvi, et oleks ilus ning pehme istuda ja pepu valutama ei hakkaks.

Kokkulepped rahupesas jagunesid kolmeks – laste arvuga seotud kokkulepped; need asjad, mida võib nende unistuste rahupesas teha, ja need, mida ei või. Laste arvu osas oli neid, kes arvasid, et rahupesas võib olla ainult üks laps, aga ka neid, kelle hinnangul võiks teha suurema rahupesa, et mahuks palju rohkem lapsi. Laste arvates võiks nende loodud rahupesas lisaks tegevustele, mida seal praegu teha tohib, ka süüa saada, eriti meeldiks neile, kui seal saaks šokolaadi süüa. Teisalt nimetasid kaasuurijad asjadena, mida teha ei tohiks, taas söömist: rahupesas nimelt ei tohiks süüa krõpsu ega nätsu ja veel peaks seal telefoni kasutamine keelatud olema. Üldtunnustatud käitumisnormide järgimine on ka laste loodud rahupesas täiskasvanutega sarnaselt oluline.

L1: Ei tohi joosta ega karjuda ega lõhkuda, ei tohi jalaga lüüa ega kõvasti teha haiget. Kui keegi teeb haiget, siis peab ütleva õpetajale. Ja enda järgi peab asjad kokku panema.

Tegevused rahupesas puudutasid mängu, ekraane, üksiolemist ja söömist. Laste sõnul sooviksid nad enda loodud rahupesas mängida erinevate asjadega, näiteks robotite ja legodega. Seal võiks saada ka ronida ning batuudil hüpata, aga olulisel kohal on ka juba praegu rahupesas olevad mänguasjad, mille jaoks lapsed oma joonistustele korve või riiuleid lisasid. Veel avaldasid lapsed soovi rahupesas telekat vaadata, täpsemalt tahaksid nad vaadata Peppat ja YouTube'i multikaid ja samuti võiks seal saada telefonis mängida.

L15: Mulle meeldiks, kui mul oleks selline suur telekas.

U: Rahupesas või? Mis sa teeksid selle telekaga siis?

L15: Siis ma panen nuppudega käima teleka ja vaatangi telekat.

U: Ja mis sealt telekast siis tuleb, kui sa vaatad?

L15: Siis sealt tulevad mõned multikad.

U: Mis multikad sulle meeldivad?

L15: Mulle meeldivad kõige rohkem need, mis YouTube'is.

Olulise märksõnana kerkis esile ka soov üksi olla. Lapsed kirjeldasid, kuidas nad oma rahupesas ukse kinni panevad ja ukse peal on silt, et kõik teaksid, et praegu ei tohi tulla, sest keegi tahab üksi seal sees olla. Samuti tahaksid lapsed rahupesas erinevaid (pigem magusaid) asju süüa, näiteks šokolaadi, õuna ja kooki.

Rahupesa vahendite osas tegid kaasuurijad ettepanekuid erinevateks mängudeks ja mänguasjadeks, mis võiks rahupesas olemas olla. Olulised olid näiteks erinevate multika- ja fantaasiategelastega seotud mänguasjad: nii sooviti näiteks Elsa, Labubu, Spidermani ja Stitchiga seotud asju. Rahupesas võiks laste sõnul olla näiteks sinine Elsa, kes aitaks, kui nad kurvad on, liigutatav Stitch ja ämblikmehe auto. Nimetati ka erinevaid sensoorseid mänguasju, mis nende unistuste rahupesas peaks kindlasti olemas olema. Ühistes aruteludes olid lapsed üksteist toetavad, püüeldes ühise arvamuse poole:

U: Aga kui teie saaks otsustada, mis mänguasjad siin oleks?

L5: Ma tahaks, et oleks käpp, mis on kleepuv.

L7: Ma tahaks, et oleks käsi, mis kleepub seina vastu.

L9: Ma tahaks, et lima oleks.

Muude mänguasjadena lisisid lapsed veel liikuva päkapiku, erinevad kaisuloomad, Bruderi mänguasjad. Lisaks sellele märkisid lapsed, et mänguasjad võiksid olla sädelevad, sest siis on ilus ja eriti meeldiks see tüdrukutele.

Fantaasiamaailma alla koonduvad need laste lennukad ideed unistuste rahupesast, mille elluviimine on ka kaasuurijate enda sõnul võimatu või väga keeruline, aga mis on sellest hoolimata olulised ning ilmestavad hästi lastele loomingulise vabaduse andmist. Näiteks arvasid lapsed, et rahupesa võiks olla šokolaadist ja seda ning kõiki sealolevaid mänguasju peaks saama süüa. Seejuures pidasid nad väga oluliseks, et šokolaad oleks selline, mis ei määriks.

L 10: Seda saame süüa (...) mänguasjakorvi saab ka süüa ja mänguasju ka, kõik on šokolaad. Saame süüa šokolaadi, aga sellist, mis ei määri. Käin seal rahupesas siis, kui tahan šokolaadi süüa.

Teiseks pakkusid kaasuurijad, et rahupesa võiks rühmas ringi lennata ja siis saaks igauks sellega minna täpselt sellisesse kohta, kuhu tema ise tahaks. Ja seal lendavas rahupesas võiks olla üks lumelaud, millega saaks siis hüpata ja rühmas ringi sõita. Üks laps nägi varianti, et rahupesa sees võiks elada Ämblikmees, kes ründab, kui keegi kuri inimene tahab rahupessa tulla. Aga kui laps tahab rahupessa minna, siis Ämblikmees mängib temaga, ta kirjeldas joonistust sellisest rahupesast nii:

L9: Ämblikmees on rahupesa sees. Kui keegi kuri tuleb, siis Ämblikmees torkab teda. Ämblikmees pikutab rahupesas ja tal on seal mõnus. /.../ Kui sina lähed pessa, siis Ämblikmees mängib sinuga. Reegleid ei ole. Turvakaamerad hoiatavad pättide eest, siis tulevad politseinikud ja viivad vangi päti.

Joonis 1. Lapse joonistus unistuste rahupesast.

Veel võib laste joonistustel rahupesast näha näiteks ilutulestikku, mida vaadates siis tuju jälle rõõmsaks läheb ning halvad mõtted peast ära kaovad (lisa 7, joonistus 10). Lisaks sellele leiab joonistustelt rahupesa, kus on olemas terve talupidamine, murutraktorist erinevate loomadeni, kes on rahupesas, sest nad lihtsalt on ja neile meeldib seal (lisa 7, joonistus 12). Lapsed rääkisid oma joonistusi analüüsidest lugusid sellest, kuidas nende rahupesas on hea ja turvaline ning keegi kaitseb neid seal välismaailma eest. Samuti oli joonistusi, mis esialgu ei paistnud fantaasiamaailma puutuvat ja hõlmasid pehmeid patju ja vikerkaarevärve, aga kus sees siis ikkagi on ka basseini ja suur batuut (lisa 7, joonistus 9). Kõik joonistused unistuste rahupesast koos laste kirjeldustega oma tööst leiab magistritöö lisast 7.

Kaasuurijad nägid mitmeid võimalusi rahupesa arendustööks. Selgus, et nad eelistaksid asukoha mõttes mõnd nurka või varjulisemat kohta ja kasutaksid hea meelega võimalust näiteks uks kinni panna. Olulisel kohal laste jaoks on näiteks rahupesa värv, millest

igaühel on oma ettekujutus. Läbivalt ja erinevate rahupesaga seotud teemade juures on laste jaoks olulised fantaasiategelased ning ekraanid. Põhiline tegevus, mida lapsed rahupesas teha soovivad, on mängimine erinevate vahenditega, samuti avaldasid nad soovi rahupesas erinevaid asju süüa. Suur roll oli laste fantaasial, mis avaldus eriti just joonistustes oma unistuste rahupesast, nii näiteks sooviksid lapsed-kaasuurijad rahupesa, mis on tehtud šokolaadist või mis lendab rühmas ringi.

Arutelu

Magistritöö eesmärk oli koos 3–5aastaste kaasuurijatega arendada nende rühma rahupesa laste vajadusi arvestavaks. Töö teoreetilisest ülevaatest ja uurimistulemustest ilmses kaks erinevat perspektiivi: ühelt poolt täiskasvanud laste arendajatena ja teisalt töö keskmeks olnud lapsed rahupesa arendajatena. Kahe vaate vahel on erinevusi ja sarnasusi, mille üle järgnevalt arutlen, et teha nähtavaks olulisemad mõttekohad ning võimalikud tähendused ja järeldused.

Teoreetilisest ülevaatest selgus, et täiskasvanud täidavad neile seatud ülesandeid ning ootusi, et toetada laste sotsiaal-emotsionaalset arengut metoodika kaudu, mis on sellel eesmärgil välja arendatud. Läbiviidud uuring aga selgitas välja laste vaate rahupesale ning selle arendamise võimalustele, lubades lastel aktiivselt uurimisprotsessist osa saada.

Lasteaias töötavad spetsialistid ja erinevad kirjandusallikad näevad rahupesa eelkõige eesmärgipäraselt kujundatud keskkonnana (Lantieri, 2008), mis täidab olulist rolli laste sotsiaal-emotsionaalses arengus (Lantieri, 2008; Murphy, 2019). Spetsialistid nimetavad rahupesa eesmärkidena võimalust õpetada lastele tunnetega toimetulekut, samas ka teistest eralduda. Ka teooria põhjal saab öelda, et peamine, mida rahupesa pakub, on emotsioonide regulatsioonioskuste õppimine, ülejäänud lastekollektiivist eraldumine ja puhkamine (Lantieri, 2008; Murphy, 2019; Võik, 2024). Keskkel kohal täiskasvanute perspektiivist on rahupesa meetodi kasutusel rühmaruumis seega õpetada lastele sotsiaal-emotsionaalseid oskusi. Ka alushariduse riiklik õppekava (2025) peab oluliseks eneseregulatsioonioskuste teadlikku õpetamist lasteaedades, mistõttu see kuulub lasteaiaõpetajate töökohustuste hulka. Õpetajad ja lastega töötavad spetsialistid on kohustatud oma tööd eesmärgistama ja seeläbi lapse arengut toetama (Alushariduse riiklik õppekava, 2025), seega on täiesti mõistetav, et nende jaoks on rahupesa eelkõige vahend lapse arendamiseks. Seda enam, et täiskasvanud sel eesmärgil metoodika ka löid (Lantieri, 2008). Sellest lähtuvalt on täiskasvanute vaade rahupesale arenguline ja tulevikkuvaatav.

Lapsed rahupesa arendajatena tõid samuti välja sotsiaal-emotsionaalse arenguga seonduvat. Nad pidasid oluliseks võimalust üksi olla ja väljendasid, et lähevad sinna siis, kui nad kogevad mõnd keerulist emotsiooni. Mõnede laste eelistust teistest enam eralduda ja üksinda tegutseda on näidanud ka varasemad uuringud (Coplan *et al.*, 1994; Ooi *et al.*, 2018). Minu töö kontekstis võib selline tulemus olla seotud nii lapse loomuliku vajadusega üksi olla ja oma tunnetega tegeleda, kui ka tõsiasjaga, et selliselt on rahupesa funktsiooni ja eesmärki lastele selgitatud ning oleme selle kasutamist emotsioonide reguleerimise ja teistest eraldumise võimalusena koos nendega teadlikult õppinud.

Samas käsitlesid lapsed uurijatena rahupesa laiemalt, vähem piiritletuna. Nii aruteludest, kus lapsed avaldasid arvamust rühmas olemasoleva rahupesa kohta kui ka nende ettepanekutes selle arendustööks, olid kesksel kohal mäng ja mänguasjad. Kui täiskasvanud näevad rahupesa eelkõige sotsiaal-emotsionaalse arengu toetamise tööriistana (Lantieri, 2008; Maich *et al.*, 2019; Mandel, 2019; Murphy, 2019; Võik, 2024), siis lapsed kogevad rahupesas erinevate vahendite kasutamist mänguna. Mäng on lapse jaoks kõige olulisem õppimise viis ja lapsepõlve põhitegevus ning selle olulisusest kõnelevad mitmed allikad (Burriss & Tsao, 2002; Molu, 2023). Samuti on lapsed ise varasemalt avaldanud arvamust selles osas, et nad sooviksid lasteaias rohkem mängida (Hiiend, 2020). Seega on igati loomulik, et mäng oli nende jaoks ka rahupesa juures üks olulisemaid asju ja läbis erinevaid rahupesa arendusega seotud aspekte. Mängu kaudu sotsiaal-emotsionaalsete oskuste arendamine on seejuures protsess, mida näevad kõrvalt lastega töötavad spetsialistid, aga mis laste endi jaoks on selgunud tulemustele tuginedes pigem teadvustamata. Nad küll lähevad rahupessa enda sõnul siis, kui on kurvad või vihased või soovivad omaette olla, aga tegevusena, mida nad seal teevad, nimetavad lapsed enamasti mängimist või lihtsalt rahupesas olemist. Nii siis ei näe lapsed rahupesa kohana, kus saab uusi oskusi õppida (mida täiskasvanud oluliseks pidasid). Pigem esindavad nad „siin ja praegu“ vaadet, sidudes seda oma senise kogemusega rahupesast ning selle kasutamisest.

Laste ideed, mis puudutasid rahupesa väljanägemist ja sisustust, erinesid täiskasvanute omadest. Need paistsid silma julgete värvilahenduste ja sisustuselementide poolest. Samuti eelistaksid lapsed ühest küljest veelgi rohkem privaatsust ja võimalust näiteks rahupesas üks kinni panna, teisalt just sõpradega koos rahupesas olemist ja mängimist. Täiskasvanud aga kalduvad pigem arvama, et rahupesa võiks olla rahulikes toonides ja õpetaja peaks nägema, mis seal sees toimub, st omama pidevat kontrolli rahupesas toimuva üle (Maich *et al.*, 2019; Murphy, 2019; Võik, 2024). See on loomulik, sest lastega töötava täiskasvanu ülesanne on

tagada laste turvalisus (Lastehoiu ja lasteaiad..., 2025) ja järelevalve on niisiis oluline. Lapskaasuuriijate tulemustele tuginedes soovivad nad autonoomiat ja õigust ise otsuseid langetada. See on kooskõlas enesemääratlemise teooriaga (Ryan & Deci, 2000), seades õpetajad huvitavasse olukorda, kus tuleks leida kesktee, mis arvestab nii laste soovide kui ka õpetaja ülesannetega, tagades üheaegselt nii laste vajaduse eraldatud ruumi järele kui ka nende turvalisuse. Ka laste aruteludes selgus vajadus turvatunde järele, see tuli nende puhul välja näiteks rahupesa materjalist rääkides, kui nad pidasid oluliseks, et see oleks väljast kõva (st turvaline) ja seest pehme ning mõnus. Turvalisuse tunnet lisaks ka mõni superkangelane, kes valvab, et keegi rahupesa ei ründaks, kuid kellega koos on rahupesas hea olla ja kes kaitseb seal sees olevaid inimesi.

Magistritöö tulemused rahupesa arenduse osas ilmestavad hästi innovaatilist energiat, mida lapsed endas kannavad. Nad leiavad loovaid lahendusi, mis on täiskasvanu jaoks mõeldamatud ja kohati kuuluvad ka fantaasiamaailma. Näiteks tahaksid lapsed, et rahupesa lendaks või seal sees elaks mõni superkangelane. Fantaasiamaailma ja uuenduslike ideede olulisus laste arvamuste juures on välja tulnud ka varasemalt (Hiiend, 2020), mis tõestab, et laste arvamuste uurimine ja neile sõnaõiguse andmine on lapsi puudutavate asjade osas oluline. Lähtudes koos lastega tehtud osalus-tegevusuuringust, ilmnis selgelt, et täiskasvanud ei oska vaid oma kogemusele tuginedes laste jaoks parimaid lahendusi luua ning olulised asjad võivad jääda märkamata. Laste osalemine kaasuuriijatena aitas luua neile rolli, mis hõlmab kõiki enesemääratlemise teooria aspekte (autonoomia, kompetentsus ja seotus) ning peaks seega tagama laste rahulolu ja sisemise motivatsiooni säilimise (Ryan & Deci, 2000). Lapsed tundsid rõõmu võimalusest otsustada ja juhtida oma tegevust ning selle käigus arendada rahupesa. Nad väljendasid oma kompetentsust, kui said rahupesa arendamiseks oma mõtteid avaldada, kuna neil on oma kogemus rahupesa kasutamisega ja arvamused selle kohta. Rahupesa arendamisega tegelemine on seotud ka kuuluvustundega sellesse lasteaiarühma, kus rahupesa asub – lapsed said arendada „meie oma rahupesa“. Samuti võimaldas laste roll kaasuuriijatena nendega tulemuste üle arutlemist, mille kaudu sain uurijana väärtustada nende fantaasiamaailma ideid ja lisaks küsida ka nende enda arvamust sellest, mis oleks päriselt tehtav ja kust arendustöödega alustada.

Nii jõudsid nad ise järeldusele, et šokolaadist rahupesa on küll väga tore mõte, aga ilmselt päriselus ei toimi, samas värvilahenduste osas on ehk täitsa võimalik üks hetk kokkuleppeni jõuda ja vastavaid muudatusi teha. Kuna oluline ei ole mitte lihtsalt „laste hääl“ kuulamine, vaid lisaks kuulamisele tuleb lähtuvalt sellest ka päriselt muudatusi ellu

viia (Lundy, 2007), alustasimegi me rühmas kohe pärast lastega tulemuste üle arutlemist ja nende jaoks kõige olulisema kaardistamist ka muudatuste tegemisega. Muutus rahupesa asukoht, see asub nüüd rühmaruumi nurgas ja võimaldab lastele veel rohkem privaatsust. Vahetasime välja mõned mänguasjad, mis laste sõnul neid enam ei köida ning kohandasime seni kehtinud kokkulepet, mille kohaselt seal võis olla üks laps korraga. Nüüd kehtib kokkulepe, et kui keegi soovib seal üksi olla, siis ta annab sellest teistele märku, aga kui soovitakse koos rahulikult rahupesa vahenditega mängida, siis on rahupesa ka selleks suurepärase koht. Muudatuste tegemine lähtuvalt laste ideedest ning vajadustest on protsess, millega rühmas ka tulevikus jätkame.

Töö piirangutena toon välja lühikese ajavahemiku uuringu läbiviimiseks ja uuringus osalejate koosseisu muutumise uurimisprotsessi vältel. Lastega koos uurimiseks ja nende veelgi suuremaks kaasamiseks uuringu korraldusse oleks kasuks tulnud pikem uuringuperiood. Või siis oleksin ma võinud rühmas töö planeerida selliselt, et tegeleme sama perioodi vältel vaid rahupesa projektiga, mitte ei tee seda muule õppetegevusele lisaks. See oleks võimaldanud katsetada rohkem erinevaid meetodeid ja laste kaasamise viise ning andnud lastele rohkem võimalusi ise teha. Näiteks oleks lapsed ise saanud läbi viia intervjuusid, mis eeldanuks laste vanuse tõttu pikemat perioodi ning rohkem harjutamist. Rühma koosseisu muutusest tingituna ei saanud osa lapsi osaleda kogu uuringuprotsessis ja hiljem liitunud lastele oli rahupesa võõras, seega ei jõudnud neil lühikese ajaga kujuneda selles osas arvamusi või tekkida ettepanekuid muudatusteks.

Magistritöö praktiline väärtus seisneb eelkõige selles, et tänu läbiviidud uuringule, mis oli sisuliselt teadmuse koosloome protsess, tegime ja teeme ka edaspidi oma rühma rahupesas koos lastega uuendusi, et see oleks laste vajadusi ning soove arvestav. Lapsed said kogemuse, et nende arvamus ning seisukohad on olulised ning lähtuvalt sellest tehakse päriselt muutusi. Omaette väärtus on ka laps kui kaasuuri ja meetodil, mis ühelt poolt andis ühe rühma lastele võimaluse uurimist kui sellist lähedalt näha ning selles osaleda ning teisalt annab oma väikese panuse uuringutesse, kus lapsi nähakse usaldusväärsete partneritena. Praktiline väärtus on töö ka minu kui õpetaja jaoks. Lastega koos uurimise abil tõdesin, et kui püüda kontrolliomamise vajadusest lahti lasta ning anda lastele vabad käed, avardab see kõigi asjaosaliste maailmapilti. Lisaks sellele oleme juba alustanud ka läbirääkimisi ja mõtete kogumist rahupesateemalise eestikeelse juhendmaterjali koostamiseks, magistritööst võib saada seejuures kasulik sisend ja allikas, millele tugineda. Seejuures on eriti väärtuslik just tõdemus

ja päris kogemus sellest, et rahupesa on võimalik koos lastega arendada ning nende arvamusega arvestamine on oluline.

Kuna rahupesa kasutamisega seonduvat pole Eestis mulle teadaolevalt pea üldse uuritud, siis oleks iga sel teemal tehtud uuring väärtuslik. Eriti vajalik oleks minu hinnangul läbi viia rahupesa meetodi mõju-uuring. Pean oluliseks ka tulevikus teha osalus-tegevusuuringuid, kus lapsed saavad olla kaasuurijad. Minu jaoks oli selline uurimisvõimalus täiesti uus ja sain ennast uurijana proovile panna. Suurim väljakutse oli ühelt poolt täita kõiki meetodi seisukohalt olulisi põhimõtteid ja teisalt kohandada neid pidevalt konkreetsete laste ja olukordadega. Kokkuvõttes sain kinnituse Lundy (2007) väitele, et lapse hääle kuulamisest ja kuuldavaks tegemisest jääb väheks. Tähtis on lastega koos luua uut teadmist neid puudutavate olukordade, suhete jmt kohta ja muuta nende elu paremaks.

Tänuõnad

Minu kõige suurem tänu kuulub kõigile armsatele lastele, kes minuga koos rahupesa uurima ning arendama asusid! See oli protsess, mille käigus sain teilt taas niivõrd palju õppida! Hästi suur ja südamlük tänu juhendajatele Dagmar Kutsarile ja Liis-Marii Võigule, kes olid alati olemas, toetasid ja jagasid väärt mõtteid ning tagasisidet kõigis töö etappides. Tänan südamest ka Pihel Hunti, kes on magistriõpingute vältel olnud suureks eeskujuks ja inspiratsiooniks ning alati toetanud ja pingutama motiveerinud. Aitäh spetsialistidele, kes jagasid lahkelt oma kogemust seoses rahupesa kasutamisega. Ja suur tänu mu perekonnale, sõpradele ja kolleegidele, kes olid olemas ja toetasid mind selles protsessis, leppides olukorraga, et suur osa ajast ning energiast kulub kirjutamisele.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Katariina Roosma

/allkirjastatud digitaalselt/

12.05.2026

Kasutatud kirjandus

- Aasmäe, A., Rjabova, V., Pärn, K. (2022). *Laste tugevate tunnetega toimetuleku toetamine kaasava hariduse kontekstis Laululinnu lasteaia näitel*.
<https://www.kambja.info/31963/laste-tugevate-tunnetega-toimetuleku-toetamine-kaasava-hariduse-kontekstis-laululinnu-lasteaia-naitel/>
- Alushariduse riiklik õppekava (2025). *Riigi Teataja I*, 13.08.2025.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/113082025001>
- Bakhtiar, A., Lang, M., Shelley, B., & West, M. (2023). *Research with and by children: A systematic literature review*. *Review of Education*, 11(1), e3384.
<https://doi.org/10.1002/rev3.3384>
- Beilmann, M. (2025). Kvantitatiivne ja kvalitatiivne uurimisviis. M. Beilmann, S. Opermann ja D. Kutsar (toim), *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*.
<http://samm.ut.ee/kvantitatiivne-ja-kvalitatiivne-uurimisviis/>
- Brasfield, M., Elswick, S., Raines, S., Peterson, C., & Mboge, S. (2024). Classroom Calming Corners: Peaceful Spaces for Times of Transition. *International Journal of the Whole Child*, 9(2), 93-111.
- Burriss, K. G., & Tsao, L. L. (2002). Review of Research: How Much Do We Know about the Importance of Play in Child Development? *Childhood Education*, 78(4), 230–233.
<https://doi.org/10.1080/00094056.2002.10522188>
- CASEL (2025). *Fundamentals on SEL*. <https://casel.org/fundamentals-of-sel/>
- Coplan, R. J., Rubin, K. H., Fox, N. A., Calkins, S. D., & Stewart, S. L. (1994). Being alone, playing alone, and acting alone: Distinguishing among reticence and passive and active solitude in young children. *Child development*, 65(1), 129-137.
<https://doi.org/10.2307/1131370>
- Denham, S. A. (1986). Social Cognition, Prosocial Behavior, and Emotion in Preschoolers: Contextual Validation. *Child Development*, 57(1), 194–201.
<https://doi.org/10.2307/1130651>
- Ewert, C. (2023). *Influences of Privacy on Emotional Regulation in Elementary Classroom Calming Corners*. [Unpublished master's thesis]. Langley Township: Trinity Western University.
- Gleitman H., Gross J., Reisberg D. (2014). Areng. Hein K., Trummal K., Pakk H. (toim), *Psühholoogia* (lk 541-594). Kirjastus Hermes.

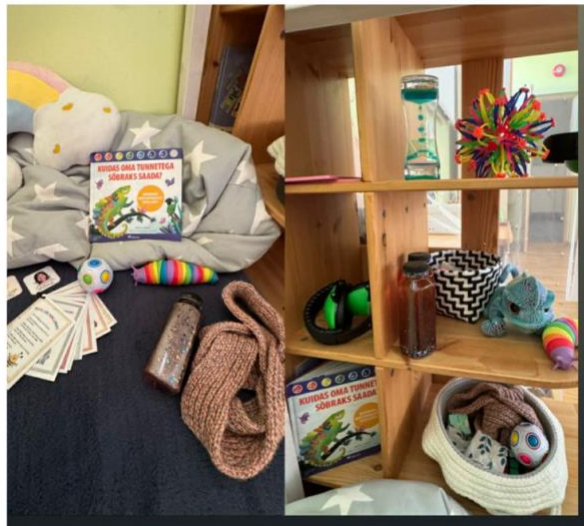
- Hea teadustava (2023). https://eetika.ee/sites/default/files/2023-06/HEA%20TEADUSTAVA_2023.pdf
- Hiiend, H. (2020). *Haridusinnovatsioon koolieelses lasteasutuses 4-7-aastaste lasteaialiste käsituses* [magistritöö, Tartu Ülikool]. ADA.
<https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/6ab609d5-91f0-4e00-8349-b9e9de7c5b33/content>
- Ilmatsalu Lasteaed Lepatriinu (2020). *Hea lasteaed kui väärtuspõhine lasteaed. Tunnustusprogrammi analüüs.*
<https://media.voog.com/0000/0051/6385/files/Ilmatsalu%20Lasteaed%20Lepatriinu%20eneseanal%C3%BC%C3%BCs%202020.pdf>
- Kalmus, V., Masso, A., Linno, M. (2015) Kvalitatiivne sisuanalüüs. K. Rootalu, V. Kalmus, A. Masso, ja T. Vihalemm (toim), *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. <https://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys/>
- Kutsar, D. (2024). Muutuvad arusaamad lastest ja laste uuenduslik energia. *Mäetagused. Hüperajakiri*, (89), 5-20. <https://doi.org/10.7592/MT2024.89.kutsar>
- Lantieri, L. (2008). Building Inner Resilience. Reclaiming children & youth, 17(2).
<https://nursingacademy.com/wp-content/uploads/2020/01/innerresilienceprogramlantieri.pdf>
- Lastehoiu ja lasteaias õpi- ja kasvukeskkonna nõuded (2025). *Riigi Teataja I*, 28.06.2025.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/126022026012>
- Lepik, K., Harro-Loit, H., Kello, K., Linno, M., Selg, M., & Strömpl, J. (2025). Intervjuu. K. Rootalu, V. Kalmus, A. Masso, ja T. Vihalemm (toim), *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. <https://samm.ut.ee/intervjuu/>
- Linno, M. (2020). Transkribeerimine. M-L. Tikerperi (toim), *Kvalitatiivsed uurimismeetodid sotsiaalteadustes*. <https://sisu.ut.ee/kvalitatiivne/transkribeerimine/>
- Lundy, L. (2007). 'Voice' is not enough: conceptualising Article 12 of the United Nations Convention on the Rights of the Child. *British educational research journal*, 33(6), 927-942. <https://doi.org/10.1080/01411920701657033>
- Lundy, L., McEvoy, L., & Byrne, B. (2011). Working with young children as co-researchers: An approach informed by the United Nations Convention on the Rights of the Child. *Early education & development*, 22(5), 714-736.
<https://doi.org/10.1080/10409289.2011.596463>

- Maich, K., Davies, A. W., & van Rhijn, T. (2019). A relaxation station in every location. *Intervention in School and Clinic*, 54(3), 160-165.
- Mandel, L-M. (2019). *Rahupesad Ilmatsalu Lasteaias Lepatriinu*.
<https://prezi.com/nnb2bzxdrkvi/rahupesad-ilmatsalu-lasteaias-lepatriinu/>
- Meesak, A.-M., Kikas, E., Tammemäe, T., Tuul, M., Schults, A., & Tšuiкина, N. (2025). Viieaastaste laste arengu hindamise e-vahendi LAHE struktuur ja tulemused. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri. Estonian Journal of Education*, 13(1), 36–63.
<https://doi.org/10.12697/eha.2025.13.1.03>
- Molu, F. E. (2023). Importance of play in early childhood education and children's right to play. *Educația Plus*, 33(SI), 50-64.
- Murphy, S. (2019). Mindfulness and the Peace Corner. K. Mototsune (Eds.), *Fostering mindfulness: Building skills that students need to manage their attention, emotions, and behavior in classrooms and beyond* (pp. 139-156). Pembroke Publishers.
- Murumaa-Mengel, M. (2014). Loovuurimismeetodid. K. Rootalu, V. Kalmus, A. Masso, ja T. Vihalemm (toim), *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*.
<https://samm.ut.ee/loovuurimismeetodid/>
- OECD (2021). *Beyond Academic Learning: First Results from the Survey of Social and Emotional Skills*. OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/92a11084-en>.
- Ooi, L. L., Baldwin, D., Coplan, R. J., & Rose-Krasnor, L. (2018). Young children's preference for solitary play: Implications for socio-emotional and school adjustment. *The British journal of developmental psychology*, 36(3), 501–507.
<https://doi.org/10.1111/bjdp.12236>
- Prout, A. (2005). *The Future of Childhood*. London: Routledge.
- QC Amap (s.a.). <https://www.qcamap.org/ui/en/home>
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68–78.
<https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.68>.
- Schweiger, G. (2024). Children as co-researchers. Epistemological, methodological and ethical challenges. *Cogent Social Sciences*, 10(1), 2422550.
<https://doi.org/10.1080/23311886.2024.2422550>
- Silkenbeumer, J., Lüken, L. M., Holodynski, M., & Kärtner, J. (2024). Emotion socialization in early childhood education and care—How preschool teachers support children's

- emotion regulation. *Social and Emotional Learning: Research, Practice, and Policy*, 4, 100057. <https://doi.org/10.1016/j.sel.2024.100057>
- Sotsiaal-emotsionaalse pädevus Eesti haridusvaldkonnas* (s.a.). <https://peaasi.ee/sotsiaal-emotsionaalse-padevus-eesti-haridusvaldkonnas/>
- Tammemäe, T., Tuul, M., Lilleoja, L., Õun, T., Peterson, T., Meesak, A-M. (2020). *OECD rahvusvahelise alushariduse ja laste heaolu uuringu IELS 2018 tulemused Eestis*. Haridus- ja teadusministeerium.
- Tartu Perepesa (s.a.). *Rahupesad*. <https://www.perepesa.ee/tartu-perepesa/uritused/6f0208f9-d008-41e7-9b15-2228a2b1aade>
- Thomas, N. P. (2021). Child-led research, children's rights and childhood studies: A defence. *Childhood*, 28(2), 186-199. <https://doi.org/10.1177/0907568221996743>
- Thompson, C. (2021). The impact of a classroom calm down corner in a primary classroom. https://nwcommons.nwciowa.edu/education_masters/302/
- Thompson, R. A. (2011). Emotion and emotion regulation: Two sides of the developing coin. *Emotion Review*, 3(1), 53-61. <https://doi.org/10.1177/1754073910380969>
- Thümmler, R., Engel, E. M., & Bartz, J. (2022). Strengthening Emotional Development and Emotion Regulation in Childhood—As a Key Task in Early Childhood Education. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(7), 3978. <https://doi.org/10.3390/ijerph19073978>
- Uibu, M., Strömpl, J., Narusson, D., Kass, K. (2025). Osalus-tegevusuuring. M. Beilmann, S. Opermann ja D. Kutsar (toim), *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. <https://samm.ut.ee/osalus-tegevusuuring/>
- ÜRO Lapse õiguste konventsioon (1991). *Riigi Teataja II 1991*, 16, 56. <https://www.riigiteataja.ee/akt/24016>
- Võik, L-M. (2024, 14. november). *Rahupesa*. [Slaidi ettekanne koolitusel]. Tartu.

Lisad

Lisa 1. Pildid rahupesadest.

Lisa 2. Spetsialistide intervjuu kava

Täiskasvanute intervjuu kava

Õpetajad

- Mida tähendab Sinu jaoks rahupesa kui meetod?
- Mis on rahupesa eesmärk lasteaias?
- Kuidas rahupesa Sinu rühmas toimib?
 - Millised reeglid seal kehtivad ja miks?
 - Millistes olukordades seda kasutatakse?
 - Kes seda kasutavad?
 - Kuidas seda kasutatakse?
- Millest lähtutakse rahupesa luues?
- Millised on Sinu arvates rahupesa kasutamise positiivsed küljed?
- Milliseid tulemusi näed rahupesa kasutamisel?
- Milliseid väljakutseid olete kogunud rahupesa meetodi rakendamisel?
- Milline on Sinu hinnangul üks hästi toimiv rahupesa?

Eripedagoog

- Mida tähendab Sinu jaoks rahupesa kui meetod?
- Mis on rahupesa eesmärk lasteaias?
- Kes rahupesa kasutavad?
- Millised on Sinu arvates rahupesa kasutamise positiivsed küljed?
- Milliseid tulemusi näed rahupesa kasutamisel?
- Milliseid väljakutseid oled kogunud või kõrvalt näinud rahupesa meetodi rakendamisel?
- Kas ja kuidas toetab rahupesa meetodi kasutamine lasteaias Sinu kui tugispetsialisti tööd?
- Milline on Sinu hinnangul üks hästi toimiv rahupesa?

Lisa 3. Nõusolekuleht lapsevanemale

Hea lapsevanem!

Lisaks sellele, et olen Teie lapse õpetaja, olen ka Tartu Ülikooli haridusinnovatsiooni õppekava teise aasta magistrant ja sel sügisel alustan oma lõputöö uuringu läbiviimist. Minu magistratöö keskendub laste arvamusele rahupesast meie rühmas. Eesmärk on välja selgitada 4–5aastaste laste-kaasuurijate käsitused rahupesast. Uuringu läbiviimiseks kasutan osalus-tegevusuuringu meetodit, mis tähendab, et kaasan lapsi erinevate mänguliste meetodite abil kogu uurimise protsessi selle erinevates etappides ja lapsed ei ole mitte lihtsalt uuringus osalejad, vaid saavad ka ise uurija rollis olla. Toimuvad näiteks rühmaintervjuud ja mängulised ülesanded, kus lapsed saavad luua enda unistuste rahupesa, samuti kasutan ühe meetodina joonistamist.

Lapse osalemine uuringus on vabatahtlik ja toimub ainult lapse enda nõusolekul. Lapsel on igal hetkel võimalus osalemisest keelduda või see katkestada. Uuringuga seotud tegevused on planeeritud vahemikku november 2025 kuni jaanuar 2026. Lastelt saadud mõtteid, ideid ja joonistusi kasutan vaid oma lõputöös, seejuures on tagatud kõigi uuringus osalevate laste heaolu ja konfidentsiaalsus, kõik nimed asendan töös pseudonüümidega. Ja et mul oleks võimalik lastelt saadud mõtteid ja ideid hiljem analüüsida, soovin toimuvaid arutelusid salvestada ning laste joonistustest nende nõusolekul fotod teha. Kogutud materjale hoiustan parooliga kaitstud keskkonnas ja kustutan peale magistratöö kaitsmist.

Uuringus osalemise kinnituseks täitke palun esitatud vorm:

Lapse ees- ja perekonnanimi:

OLEN NÕUS oma lapse osalemisega uuringus

EI OLE NÕUS oma lapse osalemisega

Lapsevanema ees- ja perekonnanimi:

Lapsevaema allkiri:

Lisaküsimuste korral pöörduge julgelt otse minu poole või kirjutage ***

Lugupidamisega

Katariina Roosma

OLEN NÕUS OSALEMA
KAASUURIJANA
KATARIINA
MAGISTRITÖÖ
UURINGUS, KUS
UURIME MEIE RÜHMAS
OLEVA RAHUPESAGA
SEONDUVAT

MINU NIMI:

.....

Lisa 5. Lastega toimunud struktureerimata intervjuu põhipunktid.

Laste struktureerimata intervjuu põhipunktid

Sissejuhatus

- Selgita veel kord eesmärgi ja küsi lastelt, mis neil meie esimesest ühisest sissejuhatavast arutlust meeles on, mida me koos uurima hakkame ja mida see uurimine tähendab.
- Nõusoleku küsimine vestluse salvestamiseks ja selgitused selles osas, et nad võivad alati ära minna, kui seda soovivad ega pea siin olema.

Intervjuu põhipunktid

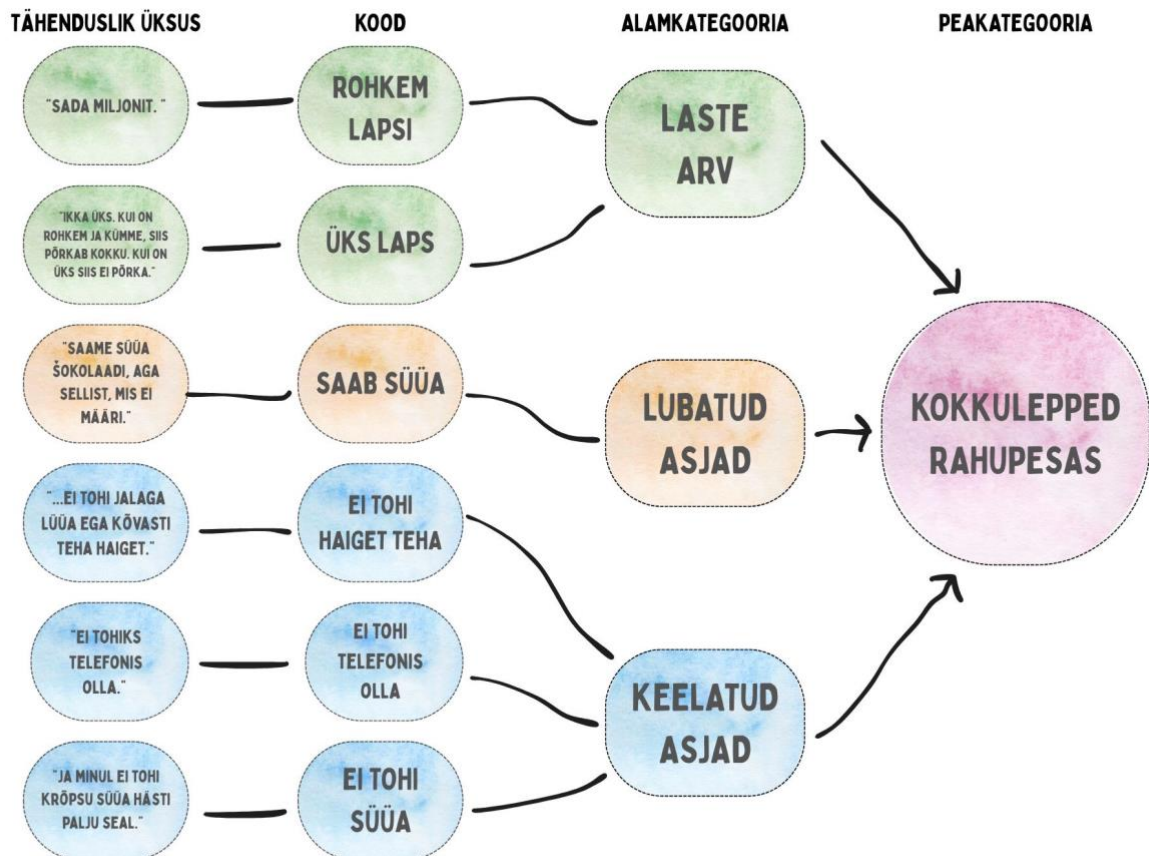
- Mis rahupesa on? Miks see meil rühmas on?
- Mis sulle selle juures meeldib?
- Mis sulle ei meeldi?
- Kui sina saaks teha uue rahupesa, siis milline see oleks?

Kokkuvõte

- Enne lõpetamist küsi kas keegi soovib veel midagi lisada.
- Täna lapsi arutelu ja selle eest, et nad aitavad sul rahupesa uurida.

Lisa 6. Näide koodipuust

Uurimisküsimuse “Millised on laste-kaasuurijate ettepanekud rahupesa arendustööks nende rühmas?” ühe tekkinud peakategooria näide.

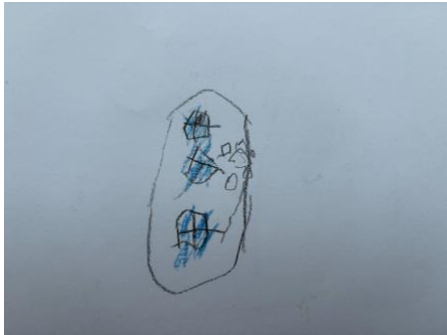
Lisa 7. Laste joonistused unistuste rahupesast koos laste kirjeldustega

Joonistus 1

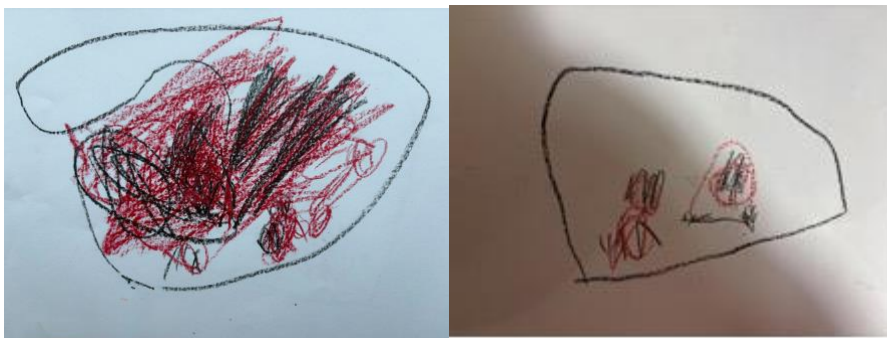
See on sinise, musta ja roosaga rahupesa. Seal on šokolaadi mänguasjad. See on ruudulise kujuga. Ma saan seal süüa šokolaadi, kui tahan.

Joonistus 2

Mul on Spider-Man'i rahupesa, millel on aknad ja robot, millega ma saan mängida. Seal saab mängida telefonis.

Joonistus 3

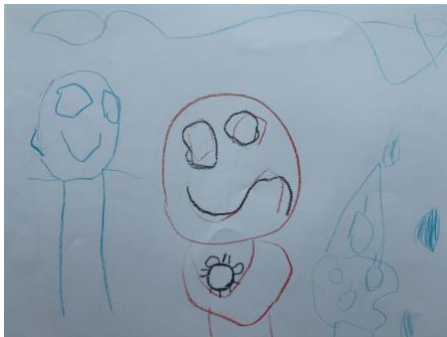
Minu rahupesa on Spider-Man'i oma, saan rahupesas kooki süüa. Seal on ämblikmehe mänguasjad. Rahupesa on ämblikmehe värvidega ja puidust tehtud.

Joonistus 4

Rahupesas on padi ja aken ja uks. Ukse saab kinni panna ja sinna sisse minna. Padi on musta värvi ja rahupesa ka. Uks on lilla, aknad ka lillad. Puidust peaks see olema. Ükssarviku kujuga.

Joonistus 5

Minu rahupesas on Spiderman ja katus on peal. Ehted ja jõulukuusk on ka. Õunad, sest seal saab õuna süüa.

Joonistus 6

Ämblikmees on rahupesa sees. Kui keegi kuri tuleb, siis ämblikmees torkab teda. Ämblikmees pikutab rahupesas ja tal on seal mõnus. Tal on seal soe ja saab olla igavesti kodus. Kasti sees on kõik kodu asjad, terve maailma asjad. Kui sina lähed pessa, siis ämblikmees mängib sinuga. Reegleid ei ole. Turvakaamerad hoiatavad pättide eest, siis tulevad politseinikud ja viivad vangi päti.

Joonistus 7

Spidermani rahupesa on minu oma. Seal on müür, et keegi ei tuleks ründama, et saaks üksi olla. Võrk on ka. Seal saab oodata, kuni keegi seda maja ründama tuleb. Võrgud on seal sees.

Joonistus 8

See on voodi maja, hästi värviline. Siin on padjad ja värvilised seinad, maja kujuga. Mänguasjakastid on ka. See on metallist tehtud, mitte kunagi ei lähe katki. Saad patjade peal istuda ja mänguasjad võtta.

Joonistus 9

Seal saab rippuda ja on vaip, saab hüpata, batuut ja pehmed südamekujulised padjad, kus saab magada. Sädelevad tuled, mille küljes saab rippuda. Seal sees saab ujuda. Seal on Pop It ja mullipadi (*mullikile*). Patjadest on tehtud, sealt seest on pehme, väljast on kõvast puust. Maja otsa saab ka ronida.

Joonistus 10

Ilutulestik ja Spidey mängib ilutulestikuga. Seal on igasugused, koogid, mänguasjad ja söögid. Ilutulestik käib, siis sa jääd seda vaatama ja halvad sõnad lähevad peast ära. Siis sulle hakkab see meeldima ja sa mängid teistega. Vahepeal käid seal ja vahepeal lähed ära ja mängid teistega. Ja vahepeal tulevad jälle rumalad mõtted. Üks reegel, kui keegi võtab mingi asja ja ära ei pane, siis peab aitama, kui keegi ei ulata. Üks reegel on selline, et kui mängid seal ja jätad asjad sassi ja teine läheb sisse peab koristama, siis nii ei ole ilus teha. Ei tohi joosta ega karjuda ega lõhkuda, ei tohi jalaga lüüa ega kõvasti teha haiget. Kui keegi teeb haiget, siis peab ütlema õpetajale. Ja enda järgi peab asjad kokku panema. Seal võib mängida 1000 või 50 või 100 last, sest see on nii suur. Suurem kui loodus.

Joonistus 11

Rahupesas on šokolaadi mängasjad, seal on terve maailm ja minu emme ja issi ja mina ja Katariina ja Peppa teleka vaatamised. Seal saab telekat vaadata.

Joonistus 12

Mul on siin traktor, loomad, söögid, tuul, inimesed, kindad, jalanõud, joped. Teisel pool olen mina ja siin olen mina kirjas (*lapse nimi kirjas*). Kõik need loomad ja inimesed mängivad ja söövad ja sõidavad murutraktoriga. Nad on rahupesas, sest nad lihtsalt on. Neil on seal hea olla ja neile meeldib seal. Nad elavad seal.

Joonistus 13

Šokolaadi rahupesa. Seda saame süüa ja siis veel, siis veel mänguasjakorvi saab ka süüa ja mänguasju ka, kõik on šokolaad. Šokolaadi mänguasju saab süüa, aga nii, et ei määriks. Käin seal rahupesas siis, kui tahan šokolaadi süüa.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Katariina Roosma,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Rahupesa lasteaias: osalus-tegevusuuring koos 3–5aastaste lastega“, mille juhendajad on Dagmar Kutsar ja Liis-Marii Võik, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi ADA kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi ADA kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Katariina Roosma

12.05.2026